

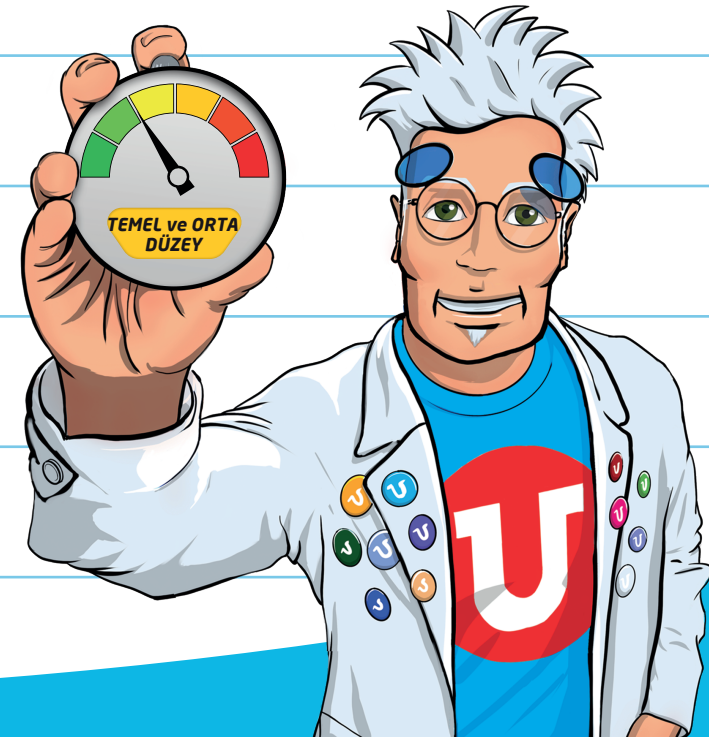

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Gerçek – Mecaz – Yan –
Terim Anlam

Hilal Evran

GERÇEK - MECAZ - YAN - TERİM ANLAM

Gerçek Anlam

Yan Anlam

Mecaz Anlam

Terim Anlam

SÖZCÜK (KELİME)

- Bir ya da birden çok heceden oluşan, belli bir anlamı olan, tümce kurmaya yarayan ve tümce kuruluşunda özel görevi olan dil ögesidir. Taş, toprak, rüya, hayal, dost gibi sözcükler tek başlarına bir anlam ifade ederken ile, gibi, için gibi sözcüklerin ise tek başına anlamı olmayıp diğer sözcüklerle bir araya geldiğinde belli bir anlam ifade eder.

Gerçek Anlam:

- Bir sözcüğün temel anlamıdır, sözcüğün akla ilk gelen anlamı ya da sözlükteki ilk anlamı da denir.

Örnek:

- İş yerinin tüm camları kırıldı. (Bölünmek, parçalanmak)
- Şehrin yüksek yerlerine kar yağmıştı. (Seviye)
- Soğuk su içmek sağlığa zararlıdır. (Isı)

Yan Anlam:

- Bir sözcüğün temel anlamı ile ilgili kazandığı yeni anlama “yan anlam” denir.
- Gerçek anlama yakındır.
- Çoğu zaman, canlılara ait organ ya da kısımların, cansız varlıklara yakıştırılması ile oluşur.

Örnek:

- Yamaç paraşütü yapmak için dağın sırtına tırmandık.
- Boğazına kadar su dolu şişeyi odasına götürdü.
- Anahtarlarını her zaman masanın üçüncü gözüne koyardı.

Mecaz Anlam:

→ Sözcüğün, gerçek anlamının dışında kazandığı yeni anlama “**mecaz anlam**” denir.

Örnek:

- Temiz bir çocuk olduğu her halinden belliydi.
- Sözlerinde bir ince alay vardı gibi geldi bana.
- Yaşadıkları herkesin kolay kolay kaldıramayacağı kadar ağırdı.

Mecaz Anlam:

→ Herhangi bir bilim, sanat ya da meslek dalı ile ilgili özel anlamalı sözcüklerdir.

Örnek:

- Açılar konusundan her yıl iki soru soruluyor. (Geometri)
- Nefi kasideleriyle ünlü bir şairdir. (Edebiyat)
- Kullandığı uzun taç atışları ile tanınan bir futbolcuydu. (Futbol)

Örnek:

“Doğmak” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde “ortaya çıkmak, sonucu olmak” anlamında kullanılmıştır?

- A) Anadolu’nun ilkel koşullarında ebe, doktor olmadan doğmuşum.
- B) Fransa’da Rönesans ve Reform ile Aydınlanma Çağı doğdu.
- C) Güneşin doğuşunu izlemek için Nemrut Dağı’na çıktık.
- D) Bu kitabı yazma fikri bir fotoğrafa baktığım anda doğmuştu.
- E) Daha ilk görüşte ona karşı büyük bir merhamet doğdu içimde.

Örnek:

- Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek.
- Yolculukta geceyi geçirmek için bir yerde kalmak, konuk olmak.
- Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek.
- Bir şeyi emeksiz edinmek.

“Konmak” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde yukarıda verilen anlamlarının dışında kullanılmıştır?

- A) Halasının çocuğu olmayınca bütün mirasa kendisi kondu.
- B) Erik ağacına sık sık gelip konardı baykuşun teki.
- C) Köyün dışına kimsenin tanımadığı iki aile gelip kondu.
- D) İki günlüğüne geldiğini söyledi ama iyice kondu, gitmiyor.
- E) Soru anlamı taşıyan cümlelerin sonuna soru işareti konur.

Örnek:

Bir kelimenin gerçek anlamı ile ilgi veya benzetme kurulması sonucu gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlam mecaz anlamıdır.

Örneğin “Ünlü dedektif keskin bir zekâyâ sahiptir.” cümlesinde “keskin” sözcüğü, gerçek anlamının dışında tamamıyla yeni bir anlamda kullanılmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinde mecaz anlamda bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Ana yoldan ayrılıp toprak bir yola girdik.
- B) Uyanır uyanmaz pencereyi açıp havayı solurum.
- C) Anne-kızın konuşmaları özlem kokuyordu.
- D) Köyün bütün ekinleri bütün çabalara rağmen yandı.
- E) Görme engelli kadıncağızın elinden tutup karşıya geçirdi genç.

Örnek:

- I. Çocuklarına hep güzel sözler söylerdi.
- II. Bu kadar çalışkan bir insan daha tanımadım.
- III. Galiba dün akşam istemeden annemi kırdım.
- IV. Balkona astığım çamaşırlar kurumamış.
- V. Taksit parasını harcayan oğluna köpürdü.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde gerçek anlamının dışında kullanılmış sözcük yoktur?

- A) Yalnız II B) I ve III C) III ve IV
D) I, II ve IV E) II, III ve V

Örnek:

Bir sözcüğün bilim, sanat, spor ya da meslek alanına özgü kavramları karşılığında kazandığı anlama terim anlam adı verilir.

Buna göre,

(I) Sağlıklı olan yeterli ve dengeli beslenmedir. (II) Vücudumuzu oluşturan hücrelerin düzenli ve dengeli çalışması için besin öğelerinden yani yağlar, karbonhidratlar, proteinler, vitaminler ve minerallerden yeterli miktarda almalıyız. (III) Vücudumuzun bunların hepsine ihtiyacı vardır. (IV) Tek taraflı beslenmek yani sadece protein veya karbonhidratla beslenmek yanlıştır. (V) Dengeli beslenerek vitaminler, mineraller ve lifler gibi önemli besin maddelerinden de almış oluruz.

parçasındaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde terim anlamlı sözcük veya sözcükler vardır?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) II ve III

D) II, III ve IV

E) II, IV ve V

Örnek:

- I. Bulunduğu yer bakımından uzak olmayan
- II. Aralarındaki ilişki çok sıkı olan
- III. Yaklaşan, andıran, benzeyen
- IV. Erişilmesine az kalmış olan

Yukarıdaki numaralanmış sözler “yakın” sözcüğünün sözlük anlamlarından birkaçını vermektedir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerden hangisi “yakın” sözcüğünün yukarıda verilen anlamlarından birini örneklendirmektedir?

- A) O benim yakın dostumdur.
- B) Eve yakın bir eczane var; ilaçlarımızı oradan alıyoruz.
- C) Evet, o kumaşın buna yakın bir rengi vardı.
- D) Onu yakın zamanda görmedim, iki ay önce görüşmüştük onunla.
- E) Güzel günler yakın diye umut verdi Sağlık Bakanı.

Örnek:

İleride, bu satırlar bir kimsenin gözüne ilişirse defterin güzelli-

I

II

ğine şaşılmasın! Onu, bugün Mahmutpaşa'da satın aldım ama az kaldı canım pahasına. Aman Yarabbi! İstanbul'umuza

III

IV

böyle ne oldu? Kalabalıktan tramvaylara girmek mümkün değil ki! Toptan gülle çıkar gibi zorla bir vagona attım kendimi.

V

Bu parçada numaralanmış sözcüklerin anlamlarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I.deki sözcük “henüz gelmemiş zaman” anlamında – Gerçek anlam
- B) II.deki söz “istemedен görmek” anlamında – Mecaz anlam
- C) III.deki söz “canını tehlikeye atarak” anlamında – Mecaz anlam
- D) IV.deki söz “içinde yaşanan şehir” anlamında – Gerçek anlam
- E) V.deki söz “kaldırıp atmak” anlamında – Mecaz anlam

1.ÜNİTE

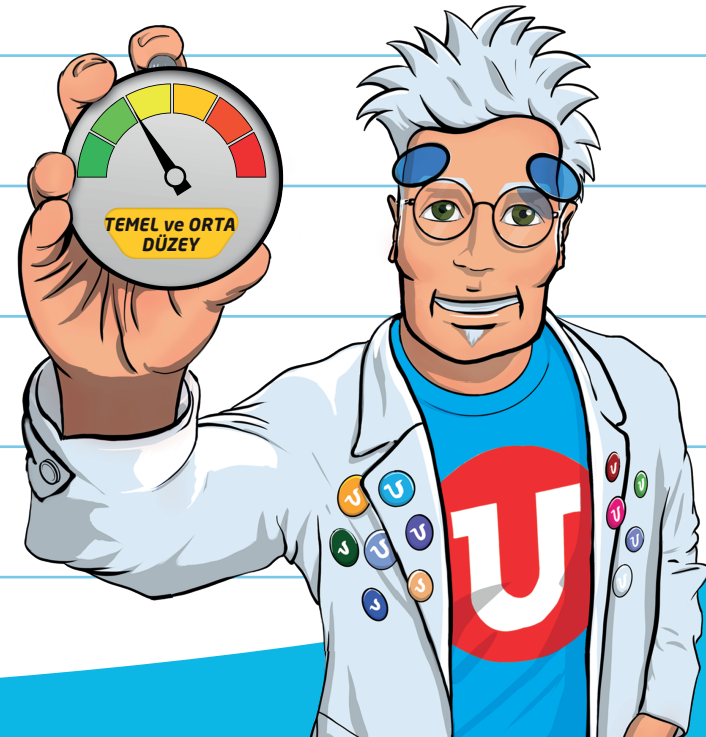

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Sözcükte Anlam Olayları

Hilal Evran

SÖZCÜKTE ANLAM OLAYLARI

AD AKTARMASI

DOLAYLAMA

GÜZEL ADLANDIRMA

DUYU AKTARMASI

İNSANDAN DOĞAYA AKTARMA

DOĞADAN İNSANA AKTARMA

KİNAYE (DEĞİNMECE)

BENZETME

SOMUTLAŞTIRMA

Ad Aktarması (Mecazi Mürsel/ Düz Değişmece

- Benzetme amacı olmadan bir sözün başka bir söz yerine kullanılmasına “ad aktarması” denir.
- Ad aktarması yapılan sözcük gerçek anlamını yitirir.
- Ad aktarmasında sözcük kendisiyle ilgili başka bir kavramın yerine geçer.
- Ad aktarmasında sözcük, başka sözcük yerine kullanılırken benzetme amacı güdülmez.
- Ad aktarmasında birbirinin yerine kullanılan sözcükler arasında “sanatçı-eser , parça-bütün , iç-dış , yer-insan , sebep-sonuç , genel-özel” gibi çeşitli anlam ilişkileri vardır.

DOLAYLAMA:

- Bir sözcükle anlatılabilecek bir kavramın birden çok sözcükle anlatılmasına “do-laylama” denir.
- Dolaylamada anlatılan varlıkların söz konusu özellikleri herkesçe bilinir.
- Dolaylamada çoğunlukla mecazlı anlatım benimsenir.

GÜZEL ADLANDIRMA

- Kimi varlıklardan, nesnelerden bahsedilirken doğacak korku, iğrenme, ürkme gibi duygu ve çağrışımların engellenmesi için yapılan bir değiştirmedir.
- Güzel adlandırmada sözcükler mecaz anlam kazanır.
- “Ölüm” sözcüğü yerine kullanılan “rahmete kavuşmak”, “sizlere ömür”, “Hakk’a yürümek”, “dünyasını değiştirmek” ifadeleri birer güzel adlandırma örneğidir.

DUYU AKTARMASI:

- Bir duyuya ilişkin bir kavramın veya özelliğın başka bir duyuya aktarılmasına verilen addır.
- Duyu aktarması yapılan sözcük mecaz anlam kazanır.
- “Tatlı dillim, güler yüzlüm, ey ceylan gözlüm!” dizesinde “tatlı dillim” ifadesinde tatmayla ilgili bir sözcük olan “tatlı” sözcüğü işitmeyle ilgili olan “dil” sözcüğüyle birlikte kullanılarak duyular arası aktarma yapılmıştır.

İNSANDAN DOĞAYA AKTARMA:

- İnsana ait özelliklerin ya da organ adlarının doğaya aktarılmasıdır.
- Edebiyatta “teşhis” olarak adlandırılan kişileştirmenin olduğu her yerde “insandan doğaya aktarma” vardır.
- Dağlar, omuz omuza yaslanan dağlar
Sular kararınca paslanan dağlar
dizelerinde insana ait bir özellik olan “omuz omuza yaslanmak” ifadesi insan dışı bir varlık olan “dağlar” ile ilgili olarak kullanıldığı için insandan doğaya aktarma yapılmıştır.

DOĞADAN İNSANA AKTARMA:

- Doğadaki varlıkların ya da varlıklara ait özelliklerin insan için kullanılmasıdır.
- “Bir hilal uğruna ya Rab ne güneşler batıyor.” dizesinde insan dışı bir kavram olan “güneş” sözcüğü insan yerine kullanılarak doğadan insana aktarma yapılmıştır.
- Dalgalandım da duruldum
Koştum ardından yoruldum
dizelerinde “deniz”e ait özellikler olan “dalgalanmak” ve “durulmak” sözcükleri insan için kullanılarak doğadan insana aktarma yapılmıştır.

KINAYE (DEĞİNMECE):

- Bir sözün hem ..gerçek. hem de mecaz anlamını kastedecek şekilde kullanılmasıdır.
- Kinayede asıl maksat, sözün mecaz anlamıdır.
- Alçaklarda otur, gözet kendini
Kati yükseklerden uçucu olma
dizelerinde "alçaklarda oturmak" sözü hem gerçek hem de "alçakgönüllü" mecaz anlamıyla kullanılarak kinaye yapılmıştır.

→ Birçok “atasözü” ve deyimde kinayeli kullanım vardır.

→ Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Gül, dikensiz olmaz.

Yalnız taş duvar olmaz.

Tariz, kinayeye çok benzeşen bir sanattır, tarizi kinaye sanatı ile karıştırmamak lazımdır. Halk arasında tarize yanlış olarak “kinaye” denilir. Kinayede söz gerçek ve mecaz anlamlarıyla değerlendirilebilir ama kastedilen, sözün mecaz anlamıdır. Tarizde sözün gerçek ve mecaz anlamı değil, zıt anlamı kastedilir. Tariz, “kinayeli söyleyiş” ifadesi ile de karşılanmaktadır.

BENZETME:

- Şiirde ya da düz yazıda aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından güçsüz durumda olanla nitelikçe daha üstün olanı karşılaştırıp anlatma sanatıdır.
- Benzetme, edebiyatta “teşbih” olarak adlandırılır.
- Tam bir benzetmede “benzeyen”, “kendisine benzetilen”, “benzetme yönü” ve “benzetme edatı” olmak üzere dört unsur vardır.

Örnek:

- Ben çiçek gibi taşı mıyorum göğsümde aşkı.
- Ben aşkı göğsümde kurşun gibi taşıyorum.

SOMUTLAŖTIRMA:

- Soyu kavramlar, anlatılması zor olduğundan bazen benzetme yoluyla bazen de deyimler aracılığıyla somut sözcüklerle ifade edilir. Buna “somutlaŖtırma” adı verilir.
- “Düşüncelerimi çürütmek için bu kadar zorlama kendini.” cümlesinde soyut bir sözcük olan “düşünce” sözcüğü somut bir sözcük olan “çürütmek” sözcüğüyle anlatılarak somutlaŖtırma yapılmıştır.

Örnek:

Dolaylama, bir kavramı eğretilme ve değişmecelerle (mecazlarla) başka türlü söyleme sanatıdır. Başka bir deyişle, kavramı doğrudan doğruya söylemeyip onu birden çok sözle anlatma işidir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinde dolaylamaya örnek olabilecek bir kullanım vardır?

- A) Bu salgın hastalık yüzünden insanlar gurbetlerde kaldılar, herkes baba ocağını özledi.
- B) Bazıları vurdumduymaz oluyor, dünyada olup bitenlere aldırmıyor.
- C) Okuduğum romanlarda en çok, roman kahramanının nasıl anlatıldığına dikkat ederim.
- D) Söylediklerimi kulak arkası edersen seninle anlaşılamayız biz.
- E) İnsanlar savurganlığı, her gün yeni bir giysi almayı bırakacak artık.

Örnek:

Bir sözcüğün, benzetme ilgisi dışında, başka bir anlamda kullanılmasına “düz değişmece, ad aktarması, mecazımürsel” gibi adlar verilir. Bu sanatlı söyleyişte kavramlar arasındaki neden-sonuç, parça-bütün, iş-araç... ilgisi dikkate alınır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcük ad aktarmasına örnek gösterilemez?

- A) Bütün gün, gökten bereket yağdı.
- B) Bütün şehir evlere çekilmişti, sokaklar bomboştu.
- C) Tencere kaynamış, taşmış; bu yüzden ateş de sönmüştü.
- D) Salonu dolduran yüzlerce göz benim üzerimdeydi, heyecanlanmıştım.
- E) Hasat zamanı Gürcistan’dan bile işçiler gelir Rize’ye.

Örnek:

Bir duyu (görme, işitme, koklama, tatma, dokunma) alanıyla ilgili olan bir sözcüğü başka bir duyu alanına aktararak kullandığımız olur.

Aşağıdakilerin hangisinde bu açıklamaya uygun bir kullanım vardır?

- A) Bu ekşi suratlı adam bal satsa kimse almaz bunun malını, dedim.
- B) Diş etleri hemen kanıyormuş, o yüzden yumuşak diş fırçası kullanıyormuş.
- C) Tiz bir sesi vardı, önce bir hanım konuşuyor sandık.
- D) Acı biber katmışlardı, yemeği ben yiyemedim o yüzden.
- E) Odanın duvarları krem beyazı bir boyayla boyanmıştı.

Örnek:

Normalde soyut bir anlam ifade eden bir sözcüğün, somut bir kavram veya durumu ifade etmek için kullanılması “somutlaştırma”dır. Örneğin “Öfkesini de koydu sırt çantasına, sonra çekip gitti.” cümlesinde “öfke” sözcüğü normalde soyut anlamlı iken bu cümlede çantaya konulan bir nesne olarak somutlaştırılmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinde somutlaştırma yapılmıştır?

- A) Bu fikirlerini zamanla bir kenara koyacaksın, bundan eminim.
- B) Sabaha kadar rüzgâr uludu dışarıda, sesinden uyuyamadık.
- C) Masanın ayağının kırık olduğunu tam oturacakken fark etti.
- D) Geride bıraktığı zamanları anlatırken tarifsiz bir kederle doluyor.
- E) Bu bahar çiçek zamanı don olunca ağaçlar meyve tutmadı.

Örnek:

Benzetme (teşbih), şiir ya da düz yazıda aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından güçsüz durumda olanla nitelikçe daha üstün olanı karşılaştırıp anlatma sanatıdır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde benzetme yoktur?

- A) Yorgun da olsam ayaktayım
Umutlar ölmemiş bir kelebek
- B) Saçında beyazlar tacındır senin
İçime bir hüznün doluyor anne
- C) O saatlerde serpilir gülüşün
Bir avuç su gibi içime ey yâr
- D) Dost elinden dolu içmiş deliyim
Üstü kan köpüklü meşe seliyim
- E) Her zaman genç gözlerinde gülüyor
Şu kocamış ve yorgun İstanbul

1.ÜNİTE

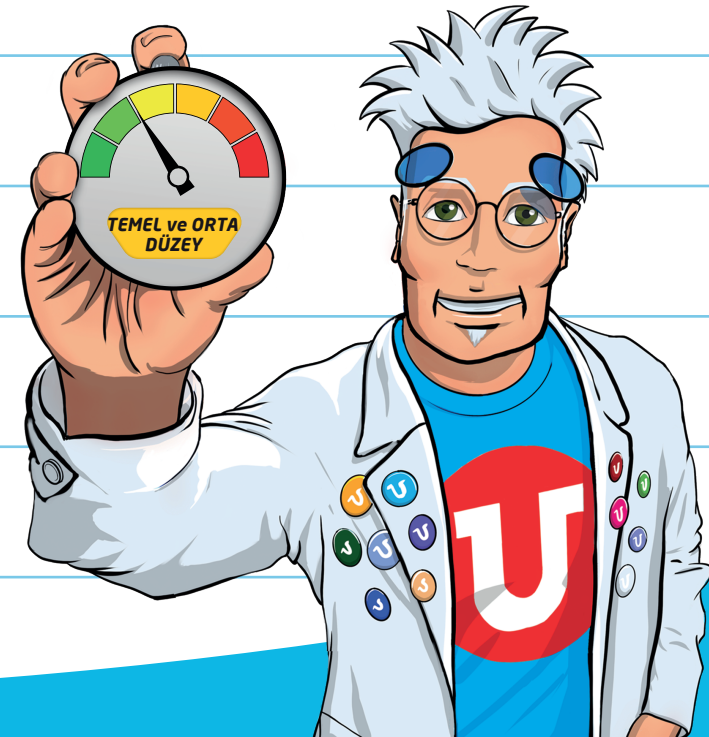

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Sözcükte Anlam İlişkileri

Hilal Evran

SÖZCÜKTE ANLAM İLİŞKİLERİ

Yansıma Sözcükler

Genel Özel Anlam

Nitel/Nicel Anlam

Karşıt Anlamlı Sözcükler

Sesteş Sözcükler

Yakın Anlamlı Kelimeler

Yansıma Sözcükler

- Doğadaki herhangi bir sesin insanlar tarafından taklit edilmesi ile oluşan sözcüklerdir. Bir sözcüğün yansıma olabilmesi için doğada karşılığının olması gerekir. Horlamak, şırıldamak, gıcırdamak sözcüklerinin kökleri sırasıyla hor, şır ve gıcırdır. Bu köklerin doğada karşılığı vardır. Dolayısıyla bunlar yansıma sözcüktür.

! DİKKAT:

- Anır-, öt-, kişne- ifadeleri eylem kökleridir. Ancak doğada böyle bir sesi işitememiz mümkün olmadığı için yansıma sözcük kabul edemeyiz.

Genel Özel Anlam:

- Sözcüğün bir türün tamamı için kullanılmasına genel anlam, o türün sadece bir ya da birkaç örneğine işaret edecek şekilde kullanılmasına ise özel anlam denir.

Örnek:

- Varlık – Canlı – Orman – Ağaç – Meşe sıralamasında en genel ifade varlık iken en özel ifade meşedir.
- Dünya – Kıta – Ülke – Bölge – Bölüm – Şehir sıralamasında en genel ifade dünya iken en özel ifade şehirdir.

Nitel Anlam–Nicel Anlam:

- Varlıkların veya eylemlerin “niteliklerini/özelliklerini” bildiren sözcükler, “nitel” anlamlıdır.

Örnek:

- Kırmızı boyalarını bembeyaz kâğıda dokundurduğunda ortaya bir şaheser çıkacağını hiç düşünmemiştim. (Nitel anlam)
- Soğuğun etkisiyle kızaran yanaklarıyla çok tatlı görünüyordu. (Nitel anlam)

→ Varlıkların veya eylemlerin “miktarını/sayısal değerini” bildiren sözcükler, “ni-cel” anlamlıdır.

Örnek:

- İki katlı apartman için yıkım kararı alındı. (Nicel)
- Örnek: Sınavdan yüksek bir puan alacağını düşünüyordu .(Nicel)

Karşıt (Zıt) Anlamlı Sözcükler:

- Anlamca birbiriyle çelişen, birbirinin karşıtı olan sözcüklere “zıt anlamlı sözcükler” denir.

Örnek:

- Güzel-çirkin, dar-geniş, hızlı-yavaş

Sesteş (Eş Sesli) Sözcükler:

→ Yazılışları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere "eş sesli sözcükler" denir.

Örnek:

- ak: (I) Beyaz renk
(II) Akmak eylemi
- çay: (I) Nemli iklimlerde yetişen bir ağaççık
(II) İçecek türü
(III) Dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu

Örnek:

- dolu: (I) Bir yağış türü
(II) İçi boş olmayan, doldurulmuş
- irak: (I) Uzak
(II) Türk müziğinde bir makam
- ocak: (I) Ateş yakmaya, pişirmeye, ısıtmaya yarayan yer
(II) Yılın ilk ayı
- patron: (I) İşveren
(II) Elbise için kesilmiş kâğıt kalıp

Örnek:

- somun:(I) Yuvarlak ve şişkin ekmek
(II) Cıvatanın ucuna geçirilen demir başlık
- yar: (I) Uçurum
(II) Yarmak eylemi
- yaş: (I) Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman
(II) Nemli, ıslak

Eş anlamlı kelimeler:

- Yazılışları ve okunuşları farklı olmasına rağmen aynı anlamı taşıyan kelimelerdir. Eş anlamlı sözcükler birbirlerinin yerine kullanılabilir. Eş anlamlılık çoğunlukla Türkçe sözcüklerle dilimize yabancı dillerden girmiş sözcükler arasındadır.

Örnek:

- siyah – kara
→ cevap – yanıt
→ kalp – yürek – gönül
→ kelime – sözcük

Örnek:

→ ileti – mesaj

→ özgün – orijinal

→ dil – lisan

→ bellek – hafıza

→ uygarlık – medeniyet

→ al – kırmızı

→ misafir – konuk

→ fil – eylem

→ model – örnek

→ ölçüt – kıstas – kriter

→ belgegeçer – faks

→ ilginç – enteresan

→ varıl – zengin

→ yoksul – fakir

! DİKKAT:

→ Bazı durumlarda eş anlamlı kelimeler birbirinin yerini tutmayabilir:

Örnek:

- Kara bahtlı bir adamdı.
- cümlesindeki “kara bahtlı” söz grubu “kötü şanslı” anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla kara bahtlı yerine siyah bahtlı demek de anlamsız olur. Bu yüzden bu cümledeki “kara” kelimesinin eş anlamlısı “kötü” kelimesidir.

Yakın Anlamalı Kelimeler:

- Yazılışı ve okunuşu farklı olan, anlamdaş gibi görüldüğü hâlde birbirinin yerini tamamen tutamayan, yani aralarında anlam ayrıntısı bulunan kelimelerdir. Bunlar çoğunlukla Türkçe kelimelerdir.

Örnek:

- basmak – çiğnemek – ezmek
→ tutmak – yakalamak
→ korkak – çekingen

Örnek:

- saçmak – dağıtmak
- dargın – küskün – kirgin
- tanıdık – bildik
- Çiçeklere basmak.
- Çiçekleri çiğnemek.
- Çiçekleri ezmek.

! DİKKAT:

→ Yakın anlamlılıkta çoğu zaman sözcüğün cümledeki kullanımı belirleyici olmaktadır.

Örnek:

→ “Yasaları çiğnemek” sözcük grubunda mecaz anlamda kullanılan çiğnemek sözcüğüyle basmak veya ezmek sözcüğü arasında yakın anlamlılıktan söz edilemez.

Örnek:

Ölçülemez, sayılamaz, soyut sözcüklerin kattığı anlam nitel; ölçülebilir, sayılabilir ve genellikle somut sözcüklerin kattığı anlam da nicel anlamdır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük nicel anlamalı değildir?

- A) Büyük düşünen insanlar başarılı olabilir.
- B) Dutların uzun dallarını bu bahar kestirdi.
- C) Elindeki anahtarı bahçedeki derin kuyuya düşürmüştü.
- D) Köşk, yüksek binaların arasında kalmış.
- E) Elindeki ağır poşetleri güçlükle taşıyordu.

Örnek:

Anlamca birbirinin karşıtı olan, birbiriyle çelişen kelimeler zıt (karşıt) anlamlıdır.

Buna göre aşağıdaki ikili dizelerin hangisinde anlatımda karşıtlıklardan yararlanılmıştır?

- A) Aç mısın yok mudur ekmeğın aşın
Odan ne karanlık yok mu ateşın?
- B) Bastım da kırıldı içdenin dalı
Kötüye düşenin böyle olur hâli
- C) Murat alıp doya doya gezmedim
Bu kara yazıyı kendim yazmadım
- D) Bilmiyorum ne hâldeyim
Gidiyorum gündüz gece
- E) Ağlama sevdiğim yine gelirim
Güzeller içinde bulurum seni

Örnek:

Sözcüğün bir türün tamamı için kullanılmasına genel anlam, o türün sadece bir ya da birkaç örneğine işaret edecek şekilde kullanılmasına da özel anlam denir. “Portakal, vitamince zengin bir meyvedir.” cümlesinde “portakal” özel, “meyve” genel anlamlıdır.

Bu açıklamaya göre aşağıdakilerin hangisinde bir kavramın kendisine göre özel ya da genel anlamlı sözcüğü aynı cümlede yer almamaktadır?

- A) Çalıştığım yer, evin ışık gören en büyük odasıydı.
- B) Toplumun en küçük yapı taşını çekirdek aile oluşturur.
- C) Doktor, sağlığı için günlük yemesi gerekenleri listeledi.
- D) Andorra, Avrupa’nın en küçük yedi ülkesinden biridir.
- E) Hikâye, Tanzimat’la edebiyatımıza girmiş bir edebî türdür.

Örnek:

Yakın anlamlı sözcükler eş anlamlı sözcükler gibi her zaman birbirinin yerine kullanılamazlar. Çünkü aralarında az da olsa anlam farkları vardır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi parantez () içinde verilen sözcükle yakın anlamlı değildir?

- A) Van'da yine deprem olmuş. (sarsıntı)
- B) Ne dedim de hemen darıldın? (küsmek)
- C) Öğleden sonra gelme, istirahat et. (rapor almak)
- D) Günlerce çalıştı, projeyi tamamladı. (çabalamak)
- E) Kavga başlayınca hemen oradan kaçtım. (savuşmak)

Örnek:

Aşağıdakilerin hangisinde yansıma bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Adamın sesi sinek vızıltısı gibiydi, söyledikleri anlaşılmıyordu.
- B) Köpek, bahçe duvarına yaklaşan kediye görünce hırlamaya başladı.
- C) Güneş ışığının pırlıltısı gözlerimizi kamaştırıyordu.
- D) İftar topu gümleyince insanlar oruç açmak için yiyeceklere yöneldiler.
- E) Uyurken dişlerini gıcırdatıyorsun, diyerek uyandırdı beni.

1.ÜNİTE

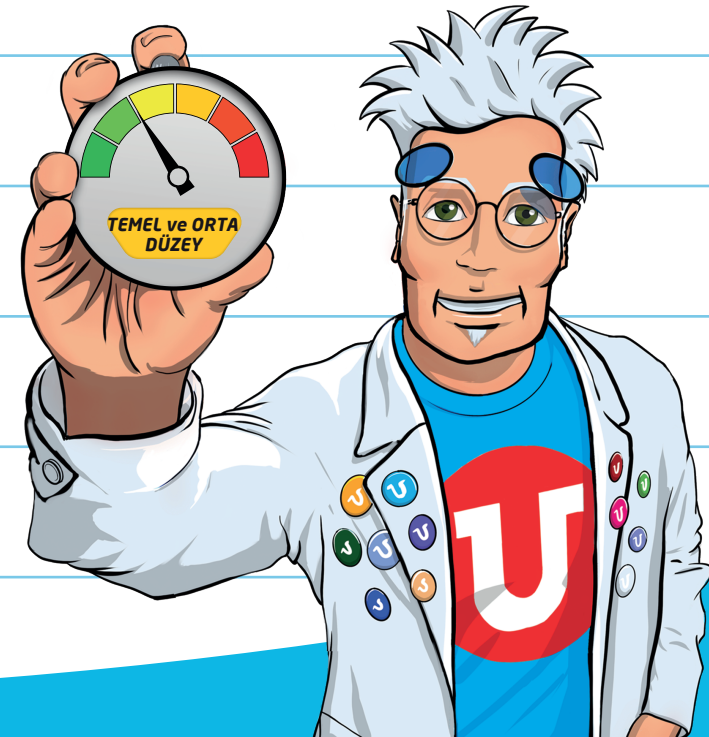

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

İkilemeler – Deyimler

Hilal Evran

İKİLEMELER - DEYİMLER

İkileme

Deyim

İkileme (Tekrar/Yineleme Grubu)

- Anlatımı etkili hale getirmek ya da anlamı pekiştirmek için yapılan kelime tekrarına "ikileme" denir.

! DİKKAT:

- İkilemeyi oluşturan sözcüklerin arasına noktalama işareti konmaz.

! DİKKAT:

- İkilemeyi oluşturan sözcüklerin yeri değiştirilemez. İkilemeler değişik şekillerde oluşabilir:

Aynı kelimeyle yapılan ikilemeler:

- koşa koşa
- güle güle
- seve seve
- yavaş yavaş...

Eş ya da yakın anlamlı kelimelerle yapılan ikilemeler:

- koşa koşa
- güle güle
- seve seve
- yavaş yavaş...

Zıt anlamlı kelimelerle yapılan ikilemeler:

- iyi kötü
- aşağı yukarı
- er geç ...

Biri anlamlı, biri anlamsız kelimelerle yapılan ikilemeler:

- ivir zivir
- eski püskü
- eğri büğrü...

Biri olumlu, biri olumsuz kelimelerle yapılan ikilemeler:

- açar açmaz
- yerli yersiz,

İkisi de anlamsız kelimelerle yapılan ikilemeler:

- eciş bücüş
- mırın kırın
- abuk subuk...

Yansıma kelimelerle yapılan ikilemeler:

- çatır çatır
- horul horul
- kütür kütür

Hal eki alan sözcüklerle yapılan ikilemeler:

- sırt sırta
- elden ele
- günden güne
- derinden derine

Belli bir kurala bağlanmadan yapılan ikilemeler:

- kurda kuşa
- iğneden ipliğe
- tası tarağı...

Deyim:

- En az iki sözcükten oluşan, genelde mecaz anlamı kullanan, kalıplaşmış söz gruplarıdır. Genellikle söyleyeni unutulmuştur.

! DİKKAT:

- Deyimler kalıplaşmış ifadelerdir. Dolayısıyla sözcüklerin yeri değiştirilemez ve başka sözcükler kullanılamaz.

Örnek:

- cumartesi kibarı gibi süslenmek
- akli başka yerde olmak
- anasından doğduğuna pişman olmak
- Çoğu gitti, azı kaldı.
- Hem suçlu hem güçlü.

Örnek:

İçinde “kulak” geçen birçok deyimimiz vardır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerde geçen deyimlerden hangisi doğrudan doğruya işitme duyusuyla ilgili değildir?

- A) Yan masadakilere kulak kabarttım, senin dedikodunu yapıyorlardı.
- B) Anlatılanlara kulak kesildik çünkü konuşmacı önemli konulara değiniyordu.
- C) Onların sohbetlerine kulak misafiri oldum, belli ki ortak anıları çoktu.
- D) Şimdi bana kulak ver, sana her şeyi anlatacağım diye başladım söze.
- E) Sen merak etme dedim, ben onun kulağını çekerim.

Örnek:

- I. Sürekli askerlik anılarını anlatır, dilinden düşürmezdi hiç.
- II. Herkes başının çaresine bakmak zorunda bırakıldı, yardımlar kesildi.
- III. Beni eleştirmeyi bırak da sen kendi derdine yan, dedim ona.
- IV. Bağırıp çağırarak ortaya çıktı, herkesi başına topladı.
- V. Böyle tehlikeli işlere girme, başın ağrır.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde deyim, açıklayıcısı ile birlikte kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Örnek:

(I) İnsanlarımızda düşünce birliği yok, herkes kendi bildiğini okuyor kısacası “tencere tava, herkeste bir hava”. (II) Çokları, aslında kendilerinin birçok kusuru olduğu hâlde bunları görmüyor, başkalarının kusurlarını, ayıplarını görüyorlar. Ne demişler? “Tencere dibin kara, seninki benden kara.” (III) Kimi insanlar da geçim konusunda ellerindekiyle yetinip tutumlu bir yaşam izliyorlar yani “tencerede pişirip kapağında yemek” deyimini akla getiriyorlar. (IV) Bilgiçlik desen diz boyu bizde; bir şeyin uzmanına bile o şey üzerine bilgi vermeye çalışanlar az değil; kısacası “tereciye tere satmak” isteyenler çok. (V) İnsanların barışık yaşamasını sağlamak için onları kışkırtmadan yatıştırmaya ve sakin olmaya yöneltenleri yani “tavşana kaç taziye tut” diyenleri alkışlıyorum.

Numaralanmış cümlelerde anlatılanlarla ilişkilendirilen deyimler o cümlede tırnak içinde kullanılmıştır.

Buna göre kaç numaralı cümlede kullanılan deyim, kullanıldığı cümlenin anlamıyla uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Örnek:

Eski kitapları ara sıra tekrar okumayı, en azından elime alıp göz gezdirmeyi severim.

Bu cümledeki altı çizili söz grubuyla aşağıdakilerden hangisi aynı anlamdadır?

- A) Göz atmak
- B) Gözden geçirmek
- C) Gözü ilişmek
- D) Göz ucuyla bakmak
- E) Gözü takılmak

Örnek:

İkilemeler, ayrı yazılan ve aralarına virgül konmayan iki sözcükten oluşur. Bunlar aynı sözcüğün yinelenmesinden, karşıt, aynı anlama gelen, yakın anlamlı; biri anlamlı, biri anlamsız iki sözcükten oluşabilir. Bazı ikilemeler de ikilemeden koparılınca tek başına kullanılamayan iki sözcükten oluşur.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde kullanılan ikileme ile ilgili olarak parantez () içinde verilen bilgi yanlıştır?

- A) O romanda kilisenin çancısı eciş bücüş bir cüce olarak canlandırılmış. (Hiçbiri tek başına kullanılmayan iki sözcük)
- B) Adam yalan yanlış bir şeyler anlattı, hâkim bunları inandırıcı bulmadı. (Yakın anlamlı iki sözcük)
- C) İşler yolundaydı, fabrika saat gibi tikir tikir çalışıyordu. (Yansımadan türemiş bir sözcüğün yinelenmesi)
- D) Yoksuldu, yıllarca eski püskü giysilerle dolaştı ortalıkta. (Biri anlamlı, biri anlamsız iki sözcük)
- E) Ben deli dolu bir gençlik dönemi geçirdim, otuzumdan sonra duruldum biraz. (Karşıt anlamlı iki sözcük)

Örnek:

- I. Varlığın yedi iklim sunuyor coğrafyama
Yokluğun diken diken kimliğimde mi nedir?
- II. Yüreğimden süzer öyle veririm
Yeter ki ıslak ıslak bakma öyle
- III. Bu şiirde sevda sevda üstüne
Senelerdir veda veda üstüne
- IV. Güldü gül, kızdı dağlar, rüzgârlar haykırdı
Yırttılar yırım yırım, çıtır çıtır kırdılar
- V. Gönülden hükmeden sultanım ile
Bugün bize gelmiş yâr geze geze

Numaralanmış dizelerin hangisinde ikileme yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1.ÜNİTE

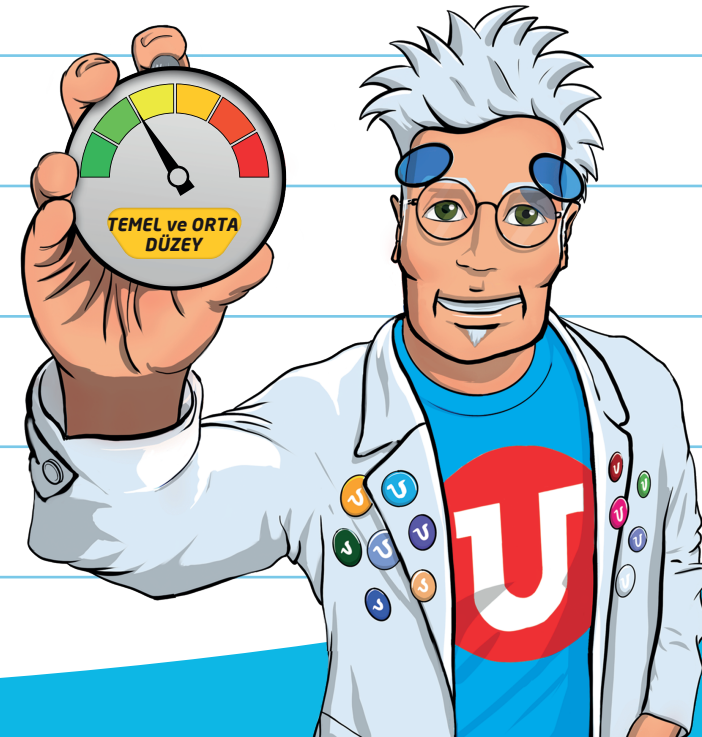

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Kalıplaşmamış Sözler

Hilal Evran

KALIPLAŞMAMIŞ SÖZLER

Atasözü

Özdeyiş

Atasözü:

- Söyleyeni unutulmuş, tecrübe ürünü, öğüt verici, kalıplaşmış yargı bildiren cümlelere "atasözü" denir. Genelde mecaz anlam içerirler.

Örnek:

- aç kalmak, borçlu olmaktan iyidir
- ağaç ne kadar uzasa göğe ermez
- ağır taş batman döver
- acıkan doymam sanır, susayan kanmam sanır

Özdeyiş (Vecize):

→ Söyleyeni belli özlü sözler "özdeyiş" denir.

Örnek:

→ "Hayatta en hakiki mürşit, ilimdir" Mustafa Kemal Atatürk

Örnek:

Yerküre sistemleri üzerinde insanların bıraktığı izler, yer altı ve yer üstü kaynaklarının (madenlerin) ve özellikle de yerküre eko-

I

sistemlerinin imhasıdır (yok edilmesidir). Bir topluluğun veya

II

insanlığın bir bütün olarak çevresel etkisi hem nüfusa hem de kişi başına etkiye bağlıdır. Bu da yenilenebilir (tazelenebilir)

III

olup olmadığına bakmaksızın kullanılan kaynakların ne olduğuna ve söz konusu ekosistemlerin taşıma kapasitesine göre insan faaliyetinin ölçeğine bağlıdır. Tarım, imalat ve sanayi gibi ekonomik sektörlerden, çalışma organizasyonlarına ve hane halklarının ve bireylerin tüketim şekillerine (biçimlerine) ve

IV

bireysel mal ve hizmetlerin kaynak taleplerine (isteklerine)

V

kadar birçok ölçekte dikkatli kaynak yönetimi uygulanabilir.

Bu parçada numaralanmış sözlerden hangisinin anlamı parantez () içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Örnek:

En öncelikle anlam veremediğim şeyleri yazıyorum. İnsanlık denen makinenin bozuk, gürültülü, çalışmayan kısımlarını... Çalışan kısımları niye yazayım, onları anlamak için prospektüslerini okumak yeterli.

Bu parçadaki “prospektüslerini okumak” sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsan sağlığını etkileyen olumlu ve olumsuz etkenleri öğrenmek
- B) İnsanlık tarihinin bilinmeyen kısımlarını araştırmak
- C) İnsan ruhunun derinliklerindeki bilinmeyenlere ulaşmak
- D) İnsana ait keşfedilmiş özellikleri anlatan çalışmalara bakmak
- E) İnsanın doğası ile ilgili yapılan araştırma sonuçlarını incelemek

Örnek:

Korona salgını, dünyayı şaşkına çevirdi. Sağlık sistemlerinin yetersizliğini, insan sağlığının çok da önemsenmediğini, para hırsıyla doğanın hırpalanmasının nelere mal olacağını... gösterdi; kısacası, pırıltılı Avrupa ülkelerinin makyajını sildi.

Bu cümledeki altı çizili sözle asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Salgın, çağımızdaki ekonomik, politik ve toplumsal hayatın asıl yüzünü ortaya çıkarmıştır.
- B) Bu salgında sağlık çalışanlarının pek bilinmeyen önemi net olarak ortaya çıkmıştır.
- C) Para hırsının çok önemli insanlık konularıyla ilgilenmeye engel olduğunu göstermiştir.
- D) Aşı çalışmalarının ve sağlık yatırımlarının yavaş gittiğini kanıtlamıştır.
- E) Zenginlerin de bu virüsün pençesine düşmekten kurtulamadığını ispatlamıştır.

Örnek:

Ünlü olmayı başarmak filan, böyle şeyler utandırır beni. Benim yaptığım merkez dergileriyle başlamam oldu. Bu da bana daha başlarken yerellikle sınırlanmamış, daha geniş bir çevre sağladı ve merkez edebiyatı daha yakından takip edebilme, onlarla istişare edebilme imkânını verdi. Bu önemli, evet. Taşra-merkez ilişkisi, taşra edebiyatı çokça tartışılan bir konudur. Bunun açılımlarına çok da fazla girmeden edebiyatın nabzının standart bir damarda attığını, bu nabzın tutulması hâlinde yaşanan şehirden ayrılmadan da hatta bu mahrumiyeti meziyete dönüştürerek de edebiyat yapılabileceğini biliyorum. Bunun tek örneği de ben değilim sanırım.

Bu parçada geçen “edebiyatın nabzının standart bir damarda atması” sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Edebiyatın belirli ölçütlerinin olması
- B) Tanınmış edebiyatçılarla edebî sohbetler yapma imkânı bulunması
- C) Edebiyatla ilgili gelişmelerin yakın takibinde olunabilmesi
- D) Edebiyatın içinde olduktan sonra nerede olduğunun öneminin olmaması
- E) Edebiyatta, yerelden değil, merkezî ve genel olandan yola çıkılması

Örnek:

Ruh hâlimize, dış görünüşümüze, davranış kalıplarımıza ve bunlardan yola çıkarak kim olduğumuza karar veren insan topluluğuna saygı duymalıyız. İyidir aslında onlar. Çünkü birileri de onların kişiliklerini aynı verilerle tanımlamakta. Birilerinin bilgisini ve insanlığını bizim üstümüzden belirlemesine izin vermiyoruz. Nasıl olsa kim olduğumuzu biliyoruz aslında. Bu duruş kibirli gelirse varsın gelsin. Aksi de bir kalıba sokulacak nasıl olsa. Elbette, bir başka yol da birilerinin sizin için siyah ya da beyaz diyemeyeceği gri alanda yaşamak. Ama çoğu kişi kimi zaman sonucu can sıkıcı olsa da siyah ya da beyaz alanda olmayı tercih edecektir.

Bu parçada altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kendine ait bir düşüncesinin olmaması
- B) Başkalarının görüşleri doğrultusunda hareket etmesi
- C) Kişinin, öz değerlendirmesini başkaları üzerinden yapması
- D) Kendi kimliğini başkasının düşünceleriyle anlaması
- E) Ön yargılı insanların görüşlerine değer vermemesi

Örnek:

Çocukluk anılarını eksiksiz anımsayan ve okurlarına neredeyse kesintisiz bir panorama şeklinde aktaran pek çok yazarın aksine benimkiler, sisli bir kır manzarası içinde ara sıra görünür hâle gelen ağaçlara benziyor.

Bu cümledeki altı çizili söz, yazarın anılarını anlatma yöntemi ve kitabına yansıttığı izlenimler hakkında nasıl bir fikir vermektedir?

- A) Belleği zayıf olduğundan yazar, çocukluk anılarını apaçık hatırlayamamıştır.
- B) Yazar, çocukluğunu net bir fotoğraf gibi apaçık anlatmayı tercih etmiştir.
- C) Yazar, özellikle çocukluk anılarını yetişkin aklıyla sergilemeye karşıdır.
- D) Yazar, bir ressam gibi çalışmış, bazı şeyleri karanlıkta bırakmıştır.
- E) Yazar, anılarını anlatırken sisli bir manzaranın belli belirsiz görünümünden yararlanmıştır.

Örnek:

Yurt dışında yaşayan göçmen Türk çocukları bir yandan ulusal kimliklerini kazanmak için ana dilini, bir yandan da yaşadıkları ortama uyum sağlamak ve öğrenim görebilmek için o toplumun dilini öğrenmek zorundadırlar. Göçmen Türk çocukları eğitim-öğretime başladıklarında toplum dilindeki yetersizlikler nedeniyle iki dillilik ortaya çıkmaktadır.

Bu parçada altı çizili sözle anlatılan durumun göçmen Türk çocukları için aşağıdaki sonuçlardan hangisine yol açması en zayıf olasılıktır?

- A) Okul başarıları olumsuz etkilenebilecektir.
- B) Kendi aileleriyle iletişim kurmakta zorluk çekeceklerdir.
- C) Yaşadıkları ülkenin çocuklarıyla kültür alışverişinde sıkıntı- lar yaşayacaklardır.
- D) İki dilin ikisini de tam öğrenememeleri söz konusu olabilecektir.
- E) Ulusal kimliklerini tam olarak kazanamayıp arada kalma durumuna düşebileceklerdir.

Örnek:

Raflarda, dolaplarda, sandıklarda cansız tuğlalar gibi duran kitapların kaybolmuş yaratıcıları, kendilerini kim okumaya kalkarsa onun derinliğinde yeniden dirilir, yeniden bahçelenir, yeniden başlarlar yaşamaya... Her çevrilen sayfa, o sayfayı çeviren parmağın o günkü canlılığına kendi görünmez canlılığını ekler ve ne geçmiş dinler ne şimdiki zaman ne gelecek. İnsanlık, gelip geçen insanlarla böyle karar kendi sonsuzluğunu.

Bu parçada altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yazarlar, sanatçılar sonraki kuşaklar için birer esin kaynağıdır.
- B) Her okur, okuduğu kitabı ve yazarını kendine göre yeniden yorumlar.
- C) Yazarlar, kitaplarının sayfaları arasında sonsuza dek yaşayacaklardır.
- D) Her kuşak her şeyi yeniden öğrenip biçimlendirirse insanlık gelişir.
- E) İnsan ölse de insanlık onun bıraktıklarıyla karışarak hep var olur.

2.ÜNİTE

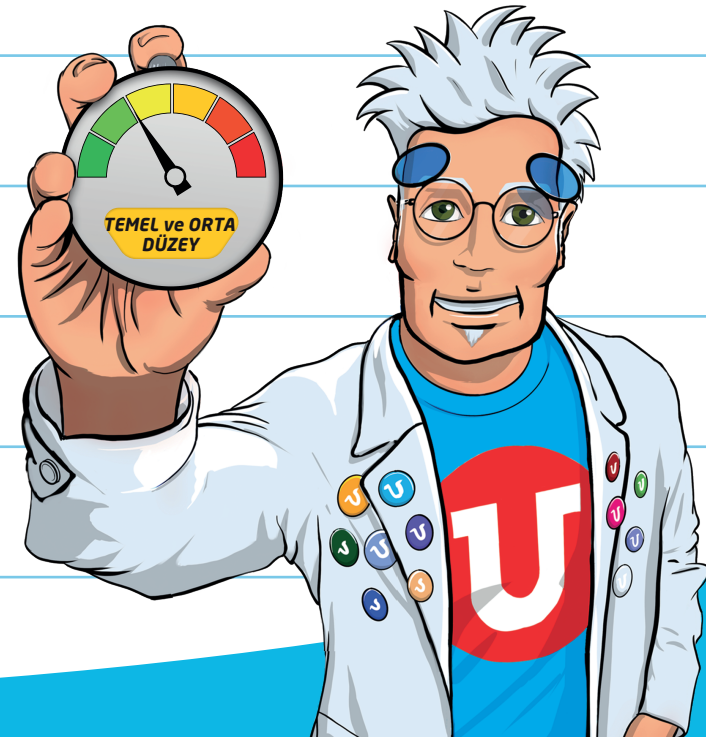

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Cümle Yorumlama

Hilal Evran

CÜMLE YORUMLAMA

Cümlenin Konusu

Cümlenin Ana Fikri

Cümleden Çıkarılabilecek Yargı

Cümlenin Konusu

- Cümlede üzerinde durulan kavramlar cümlenin konusunu verir. Sorularda bir cümle verilir ve bu cümlede neyin anlatıldığı, yani cümlenin konusu sorulur.
- Yapılması gereken, verilen cümleyi yorumlayarak anlatılanı bir iki söz ile ifade etmektir. Bunun için cümleye “Bu cümle neyi anlatıyor?” sorusu sorulur ve sorunun cevabı aranır. Alınan cevap cümlenin konusu olacaktır.

Örnek:

- Öğretmen bir toplumun yapı taşıdır.
- Bu cümlede öğretmen, “yapı taşı”na benzetilmiş. Taştan yapılan binalarda temel malzeme taş olduğuna göre, bu malzeme olmadan bina yapılamaz. Öğretmen için toplumun yapı taşı dendiğine göre, toplumun ortaya çıkması için öğretme-ye ihtiyaç var demektir. Öyleyse toplumun oluşmasında öğretmen çok önemlidir. Yani bu cümlenin konusu, anlatmak istediği, “öğretmenin önemi”dir.
- Gelecek nesillere yaşanır bir dünya bırakmak için çevreyi korumalıyız.
- Bu cümlede çevrenin korunması gelecek nesillere sağlıklı bir dünya bırakma gerekçesine bağlanıyor. Öyleyse bu cümlede “çevrenin korunmasının gerekliliği-ni” anlatıyor diyebiliriz.

Cümlenin Ana Fikri (Ana Düşüncesi)

→ Bir cümlede asıl anlatılmak istenen fikir veya cümlede verilmek istenen mesaja ana fikir denmektedir.

Örnek:

→ Gerçek şair; halkının dağlarını, çobanlarını, kuzularını, acı ve sevinçlerini anlatandır.

Bu cümlede anlatılmak isteneni ise "Şair, milletini anlatan kimsedir." şeklinde belirtebiliriz.

Örnek:

- Eğer bir romancı yazdığı eserlerin geniş kitleler tarafından okunmasını, beğenilmesini arzu ediyorsa yapacağı ilk iş seslendiği halkın anlayabileceği bir dil kullanmak olmalıdır.

Bu cümlede anlatılmak istenen düşüncüyü “Yalın bir dil kullanan sanatçı, daha fazla okunur.” şeklinde öz olarak ifade edebiliriz. Bu da cümlenin ana düşüncesi olur.

Cümleden Çıkarılabilecek Yargı

- Bir cümle verilir ve bu cümlede anlatılmak istenenin veya cümleden çıkarılabilecek yargının ne olduğu sorulur.
- Bu tip soruların çözümünde yapılması gereken, verilen cümleyi yorumlayarak cümlenin söyleniş sebebinin bulunmasıdır. Çünkü hiçbir cümle boş yere söylenmez, her cümlenin bir söyleniş amacı vardır. İşte bu tip sorularda bize düşen onu bulmaktır. Biz buna cümlenin ana düşüncesi de diyebiliriz.
- “Bu cümlede yazar bize ne demek istedi?” sorusuyla anlatılmak istenenini bulabiliriz.

Örnek:

→ Yazar, eserlerinde günlük hayatta olan şeyleri olduğu gibi, hiçbir abartmaya gitmeden anlatmıştır.

Bu cümlede yazar, eserlerinde günlük hayatı olduğu gibi anlatmışsa toplumun yaşamını işlemiş demektir. Öyleyse bu cümlede anlatılmak istenen "Yazar, eserlerinde içinde yaşadığı toplumu anlatmıştır." şeklinde ifade edebiliriz.

Örnek:

→ İnsan, bazı şeyleri söylemeyi seçtiği için değil; onları belli bir biçimde söylemeyi seçtiği için 'yazar'dır.

Bu cümlede, "bazı şeyleri söyleme" sözüyle, konu; "belli bir biçimde söyleme" sözüyle, üslup kastedilmiştir. Bu sözlerden hareketle cümlede, bir insanı yazar yapan şeyin işlediği konunun değil, üslubunun olduğu anlatılmak istenmiştir. Dolayısıyla bu cümlede anlatılmak isteneni "Bir yazarın neyi söylediğinden çok, nasıl söylediği önemlidir." şeklinde ifade edebiliriz.

Örnek:

Yazı oluşturulurken yazarın takınacağı tutum, yazının niteliğine ve türüne göre değişmektedir.

Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bir yazar birden çok türde yazı yazabilir.
- B) Her türün kendine özgü bir üslubu vardır.
- C) Yazar, belli bir birikim sonucu eser verir.
- D) Bir eserde farklı türlerden yararlanılabilir.
- E) Yazarın ne anlattığı değil nasıl anlattığı önemlidir.

Örnek:

- I. Evlat acısının ötesine geçen bir acı yoktur.
- II. Acı çekmek ölmekten daha çok cesaret ister.
- III. Tatlı şeyler, sonu iyi olan acılardır.
- IV. Hiçbir şey, acıdan daha hızlı gelemmez.
- V. Dünkü acılar, bugünkü sevinçlerimizin kaynağını oluşturur.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde “bir şeyin ötekilerin tümünden daha üstün olduğu” anlatılmıştır?

- A) I ve II B) II ve III C) I ve IV
D) II ve V E) III ve V

Örnek:

Sanatkârlık eskiden doğuştan gelen bir yetenek gibi kabul edilse de günümüzde sonradan kendini geliştirerek çok yüksek sanatkârlık seviyesine gelebilen nadide insanlar olduğunu görüyoruz.

Bu cümleden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Sanatkârlığa eskiden sadece doğuştan gelen bir yetenek olarak bakılmaktaydı.
- B) Sanatkârlık yeteneği kendini geliştirerek de elde edilebilir.
- C) Doğuştan yeteneği olmayıp da sonradan çalışarak sanatkâr olanların sayısı çok azdır.
- D) Sanatkâr olarak doğup da kendini geliştirmeyenlerin yetenekleri zamanla yok olur.
- E) Her çalışıp çabalayan insan, yüksek sanatkârlık seviyesine ulaşamaz.

Örnek:

Çocuklar anne-babalarından, küçükler büyüklerinden gördüklerini yapmaya özenirler; yaparlar da.

Bu cümlede verilmek isteneni en iyi anlatan atasözü aşağıdakilerinden hangisidir?

- A) Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur.
- B) Üzüm üzüme baka baka kararır.
- C) Bir musibet bin nasihatten yeğdir.
- D) Çocuktan al haberi.
- E) Ağaç yaşken eğilir.

Örnek:

- I. Başka derdimiz yokmuş gibi bir de bu çıktı başımıza.
- II. Salgınla yaşadığımız sıkıntılara bir de gök taşı korkusu eklenmesin.
- III. Daha düğünün borçları bitmedi, yeni bir masraf çıkmasın.
- IV. Gelmesin, gelse bile onunla ilgilenemem.

Bu cümlelerden hangilerinde “istenmeyen bir duruma yeni istenmeyen bir durumun eklenmesine karşı çıkmak” anlamı vardır?

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve III

D) II ve IV

E) I ve IV

Örnek:

(I) Ana-babalar, çocuklarını toplum kurallarına göre doğru olarak kabul edilen gelenek ve görenekler doğrultusunda yetiştirirler. (II) Doğumdan itibaren çocuk, etrafındaki doğal ve sosyal çevreye uyum savaşı verirken bu çabasında en büyük desteği anne ve babasından alır. (III) Çocuk kendini ifade edebilme-yi, kendi kendini yöneten bir birey olabilmeyi ergenlik döneminde öğrenir. (IV) Çocuk anne-babayı bir “model” olarak alır. (V) Onların davranışlarını, yaşam biçimlerini taklit yoluyla öğrenir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerde anlatılmak istenenler aşağıdakilerin hangisinde yanlış verilmiştir?

- A) I.de kültürün etkisi çocuk eğitiminde oldukça baskındır.
- B) II.de ebeveyn desteği sosyal varlık olabilme sürecince devam eder.
- C) III.de aile ortamı çocuğun kişiliğinin oluşmasında en büyük etkindir.
- D) IV.de çocuğun örnek aldığı kişilerin başında anne-babası vardır.
- E) V.de çocuk, anne-babayı taklit etme yöntemiyle davranışlarını belirler.

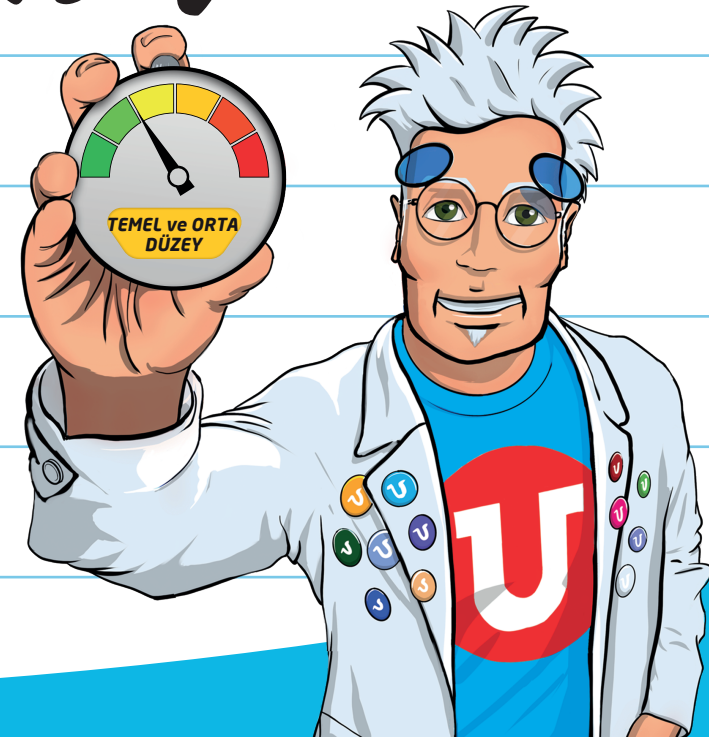

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Öznellik ve Nesnellik – Doğrudan ve Dolaylı Anlatım

Hilal Evran

ÖZNEELLİK VE NESNEELLİK - DOĞRUDAN VE DOLAYLI ANLATIM

Öznel Yargılı Cümleler

Nesnel Yargılı Cümleler

Doğrudan Anlatımlı Cümleler

Dolaylı Anlatımlı Cümleler

Öznel Yargılı Cümleler:

- Söyleyenin kendi düşüncesini, duygusunu veya beğenisini içeren cümlelere öznel cümleler denir. Doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye göre değiştiği için öznel yargılar kanıtlanamaz.

Örnek:

- Mavi en güzel renktir.
- Yukarıdaki cümle, söyleyenin kişisel düşüncesini yansıtmaktadır. Kanıtlanması olanaksızdır. Çünkü her insanın sevdiği renk farklıdır. Bu yüzden bu cümle, öznel yargı bildiren bir cümledir.

Örnek:

→ İstanbul Boğazi'nin seyrine kimse doyamaz.

→ Evde mutlu olan başarılı olur.

→ Mavi elbise insanlara yakışıyor.

→ Duygusal şarkılar herkesi etkiler.

Nesnel Yargılı Cümleler

- Söyleyenin duygu veya düşüncesini içermeyen; doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye göre değişiklik göstermeyen cümlelere **nesnel cümleler** denir. Nesnel yargılar, araştırma sonucu ulaşılabilecek, herkesçe kabul görmüş, kanıtlanabilir yargılardır.

Örnek:

- Mavi ana renklerden biridir.
- Yukarıdaki cümlede söyleyenin kişisel düşüncesine yer verilmemiştir. Bu cümledeki yargı, kişi tarafından bilinmese bile bir araştırma sonucunda ulaşılabilir bir yargı olduğu için bu cümle nesnel bir cümledir.

Örnek:

- Şairin en son kitabı 200 sayfadan oluşuyor.
- » Eser, dört bölüm halinde sinemaya uyarlanmış.
- » İstanbul 1453'te fethedildi.
- » Yazar, bu romanında aile bireyleri arasındaki sorunları anlatıyor.

Doğrudan Anlatımlı Cümleler:

- Başkasına ait bir sözün hiç değiştirilmeden aktarılmasına **doğrudan anlatım** denir. Olduğu gibi aktarılan söz genellikle tırnak işareti içerisinde yazılır. Tırnak işaretinin dışında virgöl kullanılarak da aktarılabilir.

Örnek:

- **Atatürk:** "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." diyerek bir gerçeği dile getirmiştir. (Atatürk'e ait söz değiştirilmeden aktarılmış)
- **Atalarımız,** kalem kılıçtan keskindir, der.

Dolaylı Anlatımlı Cümleler:

- Başkasından alınan sözün, cümledeki yargıyı değiştirmeden, kendi sözcüklerimizle aktarılmasına dolaylı anlatım denir. Dolaylı anlatımlı cümleler “söyledi, belirtti, açıkladı” gibi eylemlerle biter ya da yüklemeleri öğrenilen geçmiş zamanla çekimlenir.

Örnek:

- Atatürk hayatta en gerçek yol göstericinin ilim olduğunu söylemiştir.
(Yazar kendi anlatımıyla Atatürk’e ait sözü değiştirerek aktarmış)
- Doktor, babama ilaçları mutlaka içmesi gerektiğini tembih etti.

Örnek:

(I) Dünya halklarının dile dayalı sanatsal üretimi olan edebiyat, sözlü ve yazılı olmak üzere iki şekilde aktarılmıştır. (II) İnternetin 1990'lardan itibaren halkın kullanımına açılmasıyla sözlü ve yazılı edebiyatın yanında dijital edebiyat, üçüncü bir alan olarak yerini almıştır. (III) Bu kavram, yeni edebî metinlerin ilk kez elektronik ortamda üretilmesi veya bunların yine elektronik ortamlarda eleştiriye tabi tutulması anlamını taşır bence. (IV) Eleştirmenlerin 1990'lardan sonra ortaya çıkan bu alanı yeni bir edebî iletişim yöntemi olarak değerlendirmeleri uygun olacaktır. (V) Zira yeni neslin okumak yerine izlemeyi, kitap yerine bilgisayarı tercih ettiği günümüzde dijital edebiyatın bazı fırsatlar sağladığı ortadadır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangileri kişisel düşünce içermemektedir?

A) I ve II

B) II ve III

C) II ve IV

D) III ve IV

E) IV ve V

Örnek:

(I) Fikir Behçet'indi. (II) Onun bir iş için Ankara'ya geldiği günlerden birinde, hep oturduğumuz pastane pek çok benzeri gibi içinde yiyecek içecek her şeyin olduğu ama bir tek pastane hüznünün olmadığı bir yere dönüştüğünden başka bir mekânda eğreti oturuyorduk. (III) Tabii edebiyattan konuşuyorduk; okuduğumuz kitaplardan, yazmayı düşündüğümüz şeylerden, sınırlarımızdan ve o sınırları aşmamızı sağlayacak imkânlardan. (IV) Bir ara Behçet, çok güzel konuştuğumuzu ama sonra benzeri güzel konuşmalar gibi bu konuşmayı da unutacağımızı söyledi. (V) Ayhan'ı da bu sohbete katıp edebiyat üzerine yazışmayı önerdi.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde dolaylı anlatım söz konusudur?

A) I ve II

B) II ve III

C) II ve IV

D) III ve IV

E) IV ve V

Örnek:

- I. Tanzimat Dönemi'nin en önemli düşünce, sanat ve siyaset adamı olan Namık Kemal, eserlerinde "toplum için sanat" anlayışını hararetle savunmuştur.
- II. Eserlerini halkın anlayabileceği sade bir dille kaleme alan edebiyatçı, divan edebiyatının süslü/sanatlı dili yerine, farklı bir dil kullanılmıştır.
- III. Gençliğinde divan edebiyatı tarzında şiirler yazan Namık Kemal, Avrupa'ya gittikten sonra yeni edebiyatı benimsemiş ve bu tarzda eserler üretmiştir.
- IV. Fransız edebiyatını örnek alan ve romantizmin etkisinde kalan Namık Kemal; eserlerinde yurt, ulus, özgürlük gibi konuları işlemiştir.
- V. Tanzimat Dönemi, Osmanlı tarihinde birçok yenilikçi uygulamanın yapıldığı dönemdir.

Numaralanmış cümlelerin hangisi kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Örnek:

(I) 16. yüzyılda yazılan *Babürnâme* ve Kâtibî mahlasıyla tanınan Seydi Ali Reis'in *Mirat-ül Memalik* (Memleket Aynası) adlı eseri, ilk gezi örneği kabul edilir. (II) Eser, Portekizlilere karşı savaşırken Hint Okyanusu'nda fırtınaya yakalanıp Gücerat'ta karaya çıkan Seydi Ali Reis'in Hindistan, Afganistan, Buhara ve Maverâünnehir yoluyla Edirne'ye dönüşü sırasında başından geçen serüvenleri kapsar. (III) Evliya Çelebi'nin 17. yüzyılda yazdığı *Seyahatname* ise dünya edebiyatındaki en iyi örneklerle boy ölçüşebilecek niteliktedir. (IV) Bu eserin birinci bölümü her yönü ile İstanbul'u anlatmaktadır. (V) Kanunî Sultan Süleyman'ın hizmetinde bulunmuş olan Pirî Reis'in yazdığı *Bahriye* adlı eseri verdiği coğrafya ve oşinografya bilgileri dışında mükemmel bir Akdeniz seyahatnamesi sayılabilir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde yazar kendi duygularını katmıştır?

A) I ve III

B) II ve IV

C) III ve V

D) IV ve V

E) IV ve V

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde doğrudan anlatım söz konusu değildir?

- A) Atatürk, “Öğretmenler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır.” diyerek öğretmenlerin önemini vurgulamıştır.
- B) Sağlık Bakanı her gün sosyal medyada maske takmanın, fiziksel mesafenin korunmasının virüse karşı en öncelikli önlemler olduğunu hatırlatıyor.
- C) Geçen hafta konuştuğumuzda “Önümüzdeki günlerde İstanbul’a gelebilirim.” dediğini hatırlıyorum.
- D) Atalarımız, komşu komşunun külüne muhtaçtır, derken bugünkü modern dünyadaki insan ilişkilerini öngördüklerini sanmıyorum.
- E) Astronot Rick Mastracchio, yürüyüş sırasında çektiği selfie fotoğraf denemelerini Twitter hesabından “Uzay giysisi iyi bir selfie çekmeyi zorlaştırıyor.” şeklinde paylaştı.

2.ÜNİTE

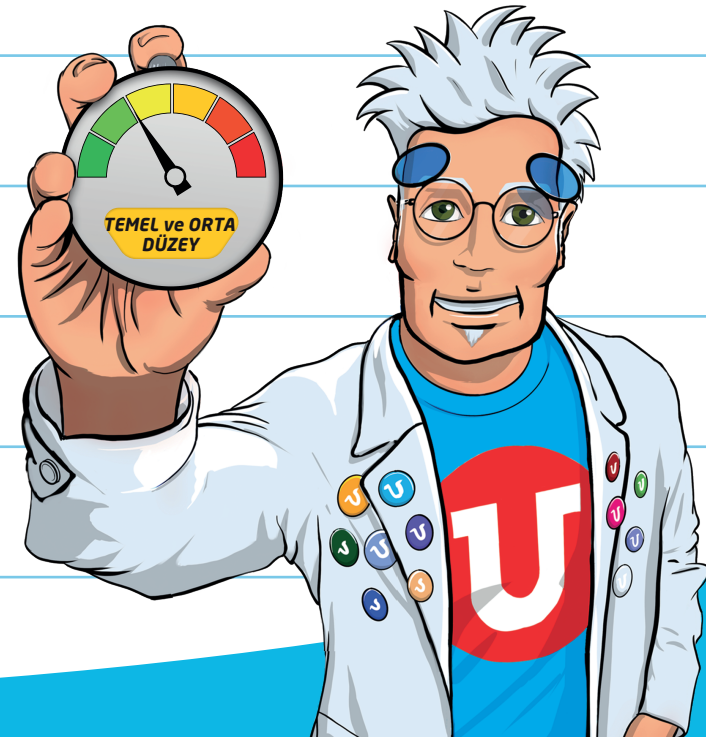

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Cümlede Kavramlar

Hilal Evran

CÜMLEDE KAVRAMLAR

Nesnellik

Yalınlık

Neden-Sonuç

Öznellik

Evrensellik

Koşula Bağlılık

İçerik

Ulusallık

Karşılaştırma

Biçim

Eleştiri

Tanım

Özgünlük

Özeleştiri

Önyargı

Yoğunluk

Değerlendirme

Öneri

CÜMLE ANLAMI (KAVRAMLAR)

- Bir duyguyu, düşünceyi, eylemi anlatan; yargı bildiren söze veya söz grubuna **cümle** denir.

NESNELİK

- Kişiden kişiye değişmeyen, herkes için geçerliliği aynı olan, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilen yargılardır.

Örnek:

- Yahya Kemal'in, İstanbul'u anlattığı şiirleri vardır.
- Roman, yazınımıza Batı'dan gelen yazınsal türlerden biridir:
- Şair; son yapıtında, çocuklara yönelik şiirlere yer veriyor Ayvalık, Balıkesir'in denize kıyısı olan bir ilçesidir.

Yukarıdaki cümleler, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilecek yargılardan oluştuğu için nesnel nitelik taşımaktadır.

ÖZNELLİK

- Kişiden kişiye değişkenlik gösteren, kanıtlanabilir nitelikte olmayan yargılardır. Bu yargılarda, kişisellik ve yorum söz konusudur.

Örnek:

- Yahya Kemal'in, İstanbul'u anlattığı çok güzel şiirleri vardır.
- Roman, yazınımızda en çok beğenilen yazınsal türdür.
- Şairin son yapıtındaki çocuk şiirleri, okuyanları derinden etkiliyor:
- Ayvalık, Balıkesir'in denize kıyısı olan şirin bir ilçesidir.

Yukarıdaki cümlelerde geçen "çok güzel", "en çok beğenilen", "derinden etkiliyor", "şirin" sözleri, doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilir özellikte olmadığından bu cümleler, öznel nitelik taşımaktadır.

İÇERİK (KONU):

- Bir sanat yapıtının ne anlattığı ile ilgili bilgi veren yargılardır. “Yapıtta ne anlatılıyor?” sorusunun cevabıdır.

Örnek:

- Ünlü yazar, son romanında çocukluğunda yaşadığı çevreyi ele alıyor.
Bu cümlede “çocukluğunda yaşadığı çevre” sözüyle yapıtın içeriğiyle ilgili bilgi verilmektedir.

Aşağıdaki cümlelerde, sözü edilen yapıtların içeriğiyle ilgili bilgi verilmiştir.

- Sanatçı, bu yapıtında ünlü şairlerle yaptığı söyleşilere yer veriyor.
- Anılarını dile getirdiği bu yapıtıyla yazar, okuru derinden etkilemeyi başarıyor.

BİÇEM (ÜSLUP):

- Bir sanat yapıtının nasıl oluşturulduğu ile ilgili bilgi içeren yargılardır. Sanatçının anlatım biçimi, sözcük seçimi, cümle yapısı, söyleyiş özellikleri, dili kullanış şekli üslubu belirleyen önemli özelliklerdir. “Sanatçı, konuyu nasıl anlatıyor?” sorusunun cevabıdır.

Örnek:

- Yazar, bu romanında yalın ve sürükleyici bir anlatımla okurlarının karşısına çıkıyor.

Bu cümlede “yalın ve sürükleyici bir anlatım” sözüyle, yapıtın biçimiyle ilgili bilgi verilmektedir.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde sözü edilen yapıtların biçemiyle ilgili bilgi verilmiştir.

- Sanatçı, her yapıtında içten bir söyleyişle okurlarını büyülüyor adeta.
- Kısa cümleler ve canlı betimlemelerle öykülerini oluşturan yazar, romanlarında daha uzun cümleler kullanıyor.
- Günlük hayatta pek kullanmadığımız sözcüklere yapıtlarında sıkça yer veren yazarın bu tutumu, okurlar tarafından yadırganmıyor.

ÖZGÜNLÜK:

- Sanatçının, yapıtlarında kendine özgü nitelikler taşımasıdır. Başka bir deyişle sanatçının, yapıtını oluştururken başkasına benzememesi, başkasını taklit etmemesi, orijinal olması, yapıtlarına kendi damgasını vurması, yeni ve farklı şeyler ortaya koymasısıdır.

YOĞUNLUK:

- Bir yazınsal yapıtta, az sözle çok şey anlatabilmektir.

YALINLIK:

- Bir sanat yapıtında dili, süssüz, sanatsız ve herkesçe anlaşılacak bir biçimde kullanmaktır.

YALINLIK:

- Bir sanat yapıtında dili, süssüz, sanatsız ve herkesçe anlaşılacak bir biçimde kullanmaktır.

EVRENSELLİK:

- Bir sanat yapıtında, bütün insanlığı ilgilendirecek konuları işlemek ve tüm insanlara seslenebilmektir.

ULUSALLIK:

- Bir sanat yapıtında, sanatçının içinde bulunduğu ulusun insanını ilgilendiren konulara yer vermesi, ulusal özellikleri ön plana çıkarmasıdır.

ELEŞTİRİ:

- Herhangi bir sanatçının veya yapıtın olumlu veya olumsuz yanlarını ortaya koymaktır. Eleştiri, sadece yapıt ve sanatçıyla ilgili değil, her konuda olabilir.

Örnek:

- Yazar; romanında kahramanları başarıyla konuőtururken, olay örgüsünde yapaylığa düşmekten kurtulamıyor.

Bu cümlede “kahramanları başarıyla konuőtururken” sözüyle romanın olumlu bir yanı, “olay örgüsünde yapaylığa düşmek” sözüyle romanın olumsuz bir yanı dile getirilmiştir.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde olumlu ve olumsuz eleştirilere yer verilmiştir.

- Yetkin sanatçı, yapıtlarındaki doğal anlatımla geniş okur kitlelerine seslenmeyi başarıyor.
- Genç şairin, şiirlerinde kullandığı imgeler, ünlü şairlerin imgelerinin taklidi olmaktan öteye gidemiyor.

ÖZELEŞTİRİ:

→ Kişinin, kendi davranışlarına yönelik ortaya koyduğu olumsuz eleştirilerdir.

Örnek:

- Derslerime zamanında çalışmadığımdan, sınav geceleri sabahlara kadar ders çalışmak zorunda kalırdım.
- Yaşadığım olayları sıcağı sıcağına yazmadığım için, şimdi geçmişi hatırlarken olayları birbirine karıştırıyorum.

Bu cümlelerde “derslerime zamanında çalışmadığımdan”, “yaşadığım olayları sıcağı sıcağına yazmadığım için” sözleriyle, söz konusu kişiler, kendilerinin olumsuz yanlarını ortaya koyarak özeleştiride bulunmuşlardır.

DEĞERLENDİRME

- Bir yapıt veya sanatçı hakkında öznel ya da nesnel görüş bildirmektir. Öznel değerlendirmeler aynı zamanda bir eleştiridir.

Örnek:

- Usta şairin, elli beş şiirinin yer aldığı son yapıtında, yepyeni bir söyleyiş göze çarpıyor.

Bu cümlede “elli beş şiirinin yer aldığı” sözüyle nesnel, “yepyeni bir söyleyiş” sözüyle öznel bir değerlendirme yapılmıştır.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde öznel ve nesnel değerlendirmelere yer verilmiştir.

- Bu yazarımız, öykülerindeki kahramanları, genellikle köylerde yaşayan insanlar arasından seçiyor. (nesnel)
- Genç romancının, romanında anlattığı bazı olayların gerçek yaşamın çok uzağına düşmesi, romanın inandırıcılığına gölge düşürüyor. (öznel)

! DİKKAT:

- Belli bir yapıt veya sanatçıdan söz etmeyen genel yargılar, değerlendirme değildir.

Örnek:

- Sanatçı, yaşadığı topluma yapıtlarıyla yön vermelidir.
- Şiir, insanları günlük yaşamın sıkıntısından uzaklaştırın.

YARGI/GEREKÇE (NEDEN SONUÇ)

- Bir eylemin hangi nedenden (gerekçe) dolayı gerçekleştiğini veya gerçekleşmediğini bildiren cümlelerde yargı-gerekçe ilişkisi vardır. Bazen cümle içinde bazen de iki cümle arasında neden-sonuç ilgisi kurulabilir.

Örnek:

- Evden geç çıktığı için ilk derse yetişememiş.

Bu cümlede “ilk derse yetişememe”nin nedeni olarak “evden geç çıkma” gösterilmiştir.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde neden-sonuç ilgisi söz konusudur.

- İleride lazım olur diye bir kenara biraz para ayırmıştım.
- Yoğun kar yağışından dolayı eğitime bir hafta ara verildi.
- Bugün çok yorulmuştu; çünkü sabahtan beri çalışıyordu.
- Bizim köyün suları soğuktur; içilmez.
- Çocuklar dün yeteri kadar uyumadığından, oldukça durgun görünüyordu.
- Yağmurun aniden bastırması pikniğimizin iptal edilmesine yol açtı.

KOŞULA BAĞLILIK:

- Bir eylemin ya da durumun gerçekleşmesinin, başka bir yargının gerçekleşmesine veya bir durumun var olmasına bağlandığı cümlelerde koşula bağlılık söz konusudur.

Örnek:

- Sınıfını başarıyla geçersen sana bisiklet alırım.

Bu cümlede “bisiklet alma”, “sınıfı başarıyla geçme” koşuluna bağlanmıştır.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde koşula bağlılık söz konusudur.

- Bu şehre geldikçe çocukluk günlerimi hatırlıyorum.
- Seninle maça gelirim; ancak işlerim bitene kadar beni bekleyeceksin.
- Arabamı, akşama getirmek üzere alabilirsin.
- Eleştirmenler, değerlendirmelerinde tarafsız davranınca yapıtların gerçek değeri ortaya çıkar.

KARŞILAŞTIRMA:

- Herhangi iki şey arasında çeşitli yönlerden kıyas yapmaktır. Bu cümlelerde “daha, en, kadar, ise” gibi karşılaştırma bildiren sözlere yer verilir.

Örnek:

- Divan şairleri, şiirlerinde sanatlı bir dil kullanırken Halk şairleri ise sade bir dil kullanmıştır.

Bu cümlede “Divan şairleri” ile “Halk şairleri”, “dili kullanma” yönünden karşılaştırılmıştır.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde karşılaştırma yapılmıştır.

- Bir yazarın, yapıtını yazmaya başlamadan önceki düşünceleri, yazarkenki düşüncelerinden daha farklıdır.
- Roman, olayları öyküye göre daha geniş açıdan ele alır.
- Sanatçının bütün şiirleri, sanatsal yönden hemen hemen aynı düzeydedir.

! DİKKAT:

→ Kıyas yapılmaksızın varlıkların özelliklerinin verilmesi, karşılaştırma değildir.

Örnek:

→ Bir tarafta başı karlı dağlar; bir tarafta yemyeşil ağaçlar vardı.

TANIM:

- Bir kavramın veya varlığın ne olduğunu bildiren cümlelerdir. "Bu nedir?" sorusunun cevabıdır.

Örnek:

- Günlük, kişinin, başından geçenleri günü gününe kaleme aldığı yazınsal türdür.

Bu cümlede, günlüğün "ne olduğu" anlatılarak tanım yapılmıştır.

Örnek:

Aşağıdaki cümlede tanım yapılmıştır.

→ Dize sonlarında yazılış ve okunuşları aynı, görevleri farklı seslere uyak denir.

! DİKKAT:

→ Varlıkların ya da kavramların özelliklerinin verilmesi tanım değildir.

Örnek:

→ Şiir; okuyanları sıkıntılarından uzaklaştırarak rahatlatır.

→ Deneme, salt söz söyleme gücü olan yazarlarca kaleme alınır.

ÖNYARGI:

- Bir kimse, olay veya durumla ilgili olarak çeşitli nedenlerle önceden edinilen, genellikle olumsuz düşüncelerdir.

Örnek:

- O, bu haftaki toplantıya da vaktinde gelmeyecek, adım gibi biliyorum.
- Ünlü yazarın son yapıtının, okurlarını hayal kırıklığına uğratacağını yakında hep birlikte göreceğiz.

Birinci cümleden, sözü edilen kişinin daha önceki toplantılara geç kaldığı anlaşılıyor. Ama bu kişinin, söz konusu toplantıya geç kalıp kalmayacağı kesinlik kazanmadığı halde vaktinde gelmeyeceği söylenerek; ikinci cümlede, henüz hiçbir şey belli değilken, sözü edilen yazarın yapıtının okurlarını hayal kırıklığına uğratacağı söylenerek önyargıda bulunulmuştur.

ÖNERİ:

- Bir sorunu çözmek amacıyla ya da herhangi bir durumla ilgili olarak görüş bildirmek, tavsiyede bulunmaktır.

Örnek:

- Yapıtlarınızda daha yalın bir dil kullanmanız, yapıtlarınızın gelecekte de okunmasını sağlayacaktır.
- Çevrenizdeki insanlarla daha iyi geçinmek istiyorsanız, tatlı dilli ve güler yüzlü olmalısınız.
- Ne kadar yorgun olursanız olun, yatmadan önce mutlaka biraz kitap okuyun.

İlk cümlede, yapıtlarının kalıcılığı yakalaması için, yazara, yapıtlarında daha yalın bir dil kullanması; ikinci cümlede, insanlarla iyi geçinmek için, tatlı dilli ve güler yüzlü olunması; üçüncü cümlede, hiçbir günün kitap okumadan geçirilmemesi öneriliyor.

TASARI:

- Bir kimsenin herhangi bir konuyla ilgili, ileriye dönük olarak yapmayı düşündüğü plan ve projelerdir.

Örnek:

- Son şiir kitabımı yayımladıktan sonra, bütün şiirlerimin yer aldığı bir kitap yayımlamayı düşünüyorum.
- Sanatçı yelpazesinin geniş tutulacağı bir edebiyat dergisi çıkarmak, bu sayede geniş bir edebiyatsever kitlesine ulaşmak istiyoruz.
- Bir öğretim görevlisi olarak, kütüphanemi, bir üniversiteye bağışlamayı planlıyorum.

Birinci cümlede; söz konusu şair, son kitabını yayımladıktan sonra, bütün şiirlerini toplayacağı bir kitap çıkarmayı düşündüğünü (tasarladığını) dile getiriyor. İkinci cümlede, bir edebiyat dergisi çıkarılıp geniş kitlelere ulaşmanın istendiği (tasarlandığı) anlatılıyor. Üçüncü cümlede, söz konusu kişinin kütüphanesini bir üniversiteye bağışlamayı tasarladığını görüyoruz.

AMAÇ:

→ Herhangi bir işle ilgili olarak erişilmek istenen sonucu, maksadı dile getirmektir.

Örnek:

- Öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirecek yapıtlar kaleme almayı hedefliyorum.
- Gelecek hafta yapılacak bilgi yarışmasında, okulumuzun adını duyurmak istiyoruz.

Birinci cümlede yazar, öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirecek yapıtlar kaleme almayı amaçladığını, ikinci cümlede, öğrenciler, bilgi yarışmasında okullarının adını duyurmayı amaçladıklarını söylüyor.

YAKINMA:

- Herhangi bir olumsuz durumdan dolayı üzüntü duymak, üstü kapalı şikâyetçi olmaktır.

Örnek:

- Gücüm, servetim neyim varsa kaybettim
- Kaybettim ah, dostlarım neşemi!
- Öğrencilerde düzenli çalışma alışkanlığı olmadığından, onlara ödev vermede zorlanıyoruz.
- Son zamanlarda genç şairlerimiz, sadece kendilerinin anlayabileceği, kapalı şiirler yazıyor.

Baştaki dizelerde şair; gücünü, servetini, neşesini kısaca her şeyini kaybettiğinden şikâyet ediyor. Sonraki cümlede öğretmenler, öğrencilere ödev vermekte zorlandıklarından; son cümlede ise eleştirmen, genç şairlerin kapalı şiirler yaz-masından yakınıyor, yani şikâyet ediyor.

KAYGI:

→ Herhangi bir olayın olumsuz bir şekilde sonuçlanabileceğine dair endişe taşıma-ya kaygı, tasa denir.

Örnek:

- Sözlerimden sonra onun benimle bir daha konuşmamasından çekmiyorum.
- Sanat anlayışındaki bu değişikliklerden sonra, okurlarımın benden uzaklaşmasından korkuyorum.

Birinci cümlede kişi, söylediklerinden dolayı, arkadaşının kendisiyle konuşmamasından; ikinci cümlede sanatçı, sanat anlayışındaki değişiklikten dolayı, okuyucularının kendisinden uzaklaşmasından kaygı duyduğunu dile getiriyor.

BEĞENME/TAKDİR ETME

→ Herhangi bir şeyin iyi ya da güzel olduğunu ve beğenildiğini dile getirmektir.

Örnek:

- Maviyle yeşilin kaynaştığı, gözlerden uzak, şirin bir balıkçı köyüydü burası.
- Sanatçının son dönem şiirleri, yetkin bir dil işçiliğinin örnekleri olarak çıkıyor karşımıza.

Birinci cümlede, "maviyle yeşilin kaynaştığı, şirin balıkçı köyü" denerek köye yönelik bir beğeni; ikinci cümlede "yetkin bir dil işçiliğinin örnekleri" denerek sanatçının son dönem şiirlerine yönelik bir beğenme dile getirilmektedir.

ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK:

- Kişinin kendi değerini olduğundan aşağı göstermesi, sahip olduğu üstünlükleri ön plana çıkarmamasıdır.

Örnek:

- Her ne kadar yapıtlarım ilgiyle karşılansa da şairlik yolunda, daha öğreneceğim çok şey var.

Bu cümlede şair, yapıtlarının ilgiyle karşılanmasına rağmen, "şairlik yolunda, daha öğreneceğim çok şey var" diyerek alçakgönüllü bir davranış sergiliyor.

KARŞITLIK (KARŞIT İKİ DURUM):

→ Birbirine zıt (karşıt) kavramların aynı cümlede bulunmasıdır.

Örnek:

→ Dışarıda buz gibi bir hava varken biz içeride terliyorduk.

Bu cümlede "buz gibi bir hava" ve "terlemek" sözleriyle karşıt iki durum anlatılmıştır.

VARSAYIM:

- Gerçekleşmeyen bir durumu veya olayı gerçekleşmiş gibi kabul etmektir. Bu cümlelerde, “farz edelim, diyelim ki, tut ki, kabul edelim, düşünelim” gibi ifadeler bulunur.

Örnek:

- Tut ki bu işi yarına yetiştiremedik.

Bu cümlede, “tut ki” sözüyle, gerçekte olmayan “iş yarına yetiştirememe” olayı gerçekleşmiş gibi kabul edilmiştir.

TAHMİN OLASILIK:

- Bazı sezgi ve bilgilere dayanarak herhangi bir durum, olay ya da eylemin nasıl gerçekleşeceği hakkında kesin olmayacak şekilde fikir yürütmektir. Kişisel sezgiler, "bence, bana göre, sanırım, belki, zannediyorum" gibi ifadelerle belirtilir.

Örnek:

- Hava iyice bozdu, birazdan fırtına çıkabilir.

Bu cümlede "havanın bozması" bilgisine dayanılarak "fırtına çıkabilir" sözüyle bir tahminde bulunulmuştur.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde tahmin, olasılık söz konusudur.

- Sınav çoktan başlamıştır; boşuna gitmeyelim.
- Bu akşam belki size çaya geliriz.
- Sanatçının yapıtlarında çocukluğunu sürekli anlatması, o günlere duyduğu özleminden olsa gerek.
- Sanırım sanatçının bu yapıtı okurlardan büyük bir ilgi görecek.
- Bana göre, yarın gireceğimiz sınavın soruları çok kolay olacak.

YORUM:

- Kişinin, bir olayı veya durumu duygularını katarak anlatmasıdır. Yani, yorum cümlelerinde öznellik, kişisellik vardır.

Örnek:

- Sonbahar yaklaştıkça her tarafı bir hüznün kaplıyordu.

Bu cümlede “her tarafı bir hüznün kaplıyordu” sözüyle, konuşan kişinin, sonbaharın yaklaşmasıyla ilgili bir yorumuna yer verilmiştir.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerde yorum söz konusudur.

- Uçsuz bucaksız okyanuslardan gelen gemiler; oldukça yorgun görünüyordu.
- Ilık bir bahar rüzgârı, neşeli neşeli dolaşıyordu sahilde.
- Denizdeki yakamozlar bize göz kırpmıyordu.
- Gökyüzü ağlıyordu eylül gidiyor diye.
- Ne zaman şiir okusam yepyeni dünyalara yolculuklar yapıyorum.

SOMUTLAMA:

→ Soyut bir kavram, durum ya da olayın; anlaşılabilmesi için somut varlıkların özelliklerinden yararlanılarak açıklanmasıdır.

Örnek:

→ Saf şiiir, hiçbir katkı maddesinin bulunmadığı zeytinyağı gibidir.

Bu cümlede soyut bir kavram olan "saf şiiir", somut olan "zeytinyağı"na hiçbir katkı maddesi içermemesi yönüyle benzetilerek somutlama yapılmıştır.

DOĞRUDAN (DÜZ) ANLATIM:

- Başkasının söylediği bir sözü olduğu gibi aktarmaktır. Alınan söz tırnak içinde verilebileceği gibi sözün sonuna virgül konularak da aktarılabilir.

Örnek:

- Kardeşim, hafta sonu sınava gireceğim, dedi.
- Öğretmen, öğrencilere: “Yağmur başladı, içeri girin.” dedi.

Bu cümlelerde “hafta sonu sınava gireceğim” ve “Yağmur başladı, içeri girin.” sözleri hiçbir değişiklik yapılmadan aktarıldığından, doğrudan anlatıma birer örnektir.

DOLAYLI ANLATIM:

→ Başkasının söylediği bir sözü kendi söyleyişimize göre değiştirerek aktarmaktır.

Örnek:

- Kardeşim, hafta sonu sınava gireceğini söyledi.
- Öğretmen, öğrencilere, yağmur başladığını, içeri girmeleri gerektiğini söyledi.

Bu cümlelerde yukarıda verilen doğrudan anlatım cümlelerindeki “gireceğim” sözü “gireceğini”, “başladı” sözü “başladığını”, “girin” sözü “girmeleri gerektiğini” şeklinde değiştirilerek söylendiğinden, bu cümleler dolaylı anlatıma birer örnektir.

KINAYELİ ANLATIM (Kinayeli Söyleyiş):

- Bir sözün, karşıdakini alaya almak amacıyla, tersini kastedecek şekilde kullanılmasıdır.

Örnek:

- Bu yazarın romanları o derece nitelikli ki, birinci baskısından başka baskısına rastlanmıyor.

Bu cümlede “romanları o derece nitelikli ki” sözüyle, söz konusu romanların tam tersi bir durumda, yani niteliksiz olduğu anlatılmak istendiğinden, bu cümle kinayeli söyleyişe bir örnektir.

Örnek:

- I. Ses ormanlarda kaybolur ve ağaçlar birer doğal gürültü bariyeri hâline gelmiş olur.
- II. Susturma etkisi, büyük ölçüde yapraklardan kaynaklanmaktadır.
- III. Yalnızca birkaç tane iyi yerleştirilmiş ağaç arka plan sesini insan kulaklarının duyduğu gibi 5 ila 10 desibel veya %50 oranında azaltabilir.
- IV. Şehir içinden geçen yollarda ağaçların bulunmasının gerekliliklerinden bir tanesi de gürültü kirliliğini engellemek için en doğal çözümlerden bir tanesi olmasıdır.
- V. En azından bir sıra sık ağaçlandırma ile sıra ormanlar yapılması etkili olacaktır.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde “öneri” anlamı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Örnek:

(I) Güzel sabahları kucaklayan sis gibi güzel eserleri saran bu sis de tabîi. (II) Düşünceye cazip ve parlak bir biçim vermek küçültür düşünceyi. (III) Büyük yazar, içinden gelen sesi olduğu gibi haykırandır. (IV) Kelimeleri kullanırken halkın hoşuna gidip gitmeyeceğini düşünmez. (V) Derin bir düşünceyi anlamak, o düşünceyi kavradığımız anda derin bir düşünceye sahip olmaktır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde tanım yapılmamıştır?

A) I ve II

B) II ve III

C) III ve IV

D) IV ve V

E) I, II ve IV

Örnek:

(I) Edebî eleştiride, eleştirmenin bir fikir ve yöntem sahibi olması kadar bir üslup sahibi olması da önemli esaslardan biridir. (II) Edebî bir anlayışa ve yönetime sahip olmadan edebî bir metnin/eserin gerçek değerini ortaya çıkarmak nasıl mümkün değilse aynı şekilde edebî bir üslûba sahip olmadan da herhangi bir metne/esere dair elde edilen düşünce ve kanaatleri sağlıklı bir biçimde ortaya koymak mümkün değildir. (III) Demek ki edebî eleştirinin fikir ve yöntem gibi temel unsurlarından biri de üslûptur. (IV) Eleştiride üslup, belli bir yöntemle elde edilen düşünce ve kanaatlerin eserin özüne en uygun biçimde ortaya konulma çabasıdır. (V) Kusurlu veya çarpık bir üslupla doğru ve anlaşılabilir hükümler ortaya koymak zordur.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede bir sıralama yapılmıştır.
- B) II. cümlede karşılaştırma vardır.
- C) III. cümlede saptamaya yer verilmiştir.
- D) IV. cümlede tanımlama söz konusudur.
- E) V. cümlede çıkarım yapılmıştır.

Örnek:

(I) Kitabı okurken beni en çok şaşırtan şey yazarın beni sıkan, üzen, kimi zamansa gerçekten içime dert olan konuların hepsine değinmiş olmasıydı. (II) Yazar bu konulardaki görüşlerini temelsiz, dahası ruhsuz ve sade bir anlatımla aktarmıyor. (III) Aksine verdiği tavsiyeler gerçekten mantıklı, makul ve insana hep “çok doğru” dedirten tavsiyeler. (IV) Kitabı okurken ben kendimi, beni düşünen; benim iyi hissetmemi isteyen ve hayat kalitemi yükseltmemi sağlamaya çalışan bir arkadaşımın konuşuyormuş gibi hissettim. (V) Tabii bu tek taraflı bir sohbet olmadı; okuduklarım üzerine sesli düşünmeyi tercih edince kitaptan elde ettiğim kazanç ikiye katlandı.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde yazarın üslubundan söz edilmiştir?

A) I ve II

B) II ve III

C) II ve IV

D) III ve IV

E) IV ve V

Örnek:

- I. 13 Mart 1992’de 6,3 şiddetindeki 30 saniye süren Erzin-can depreminde 653 insanımızı kaybettik.
- II. Binalarımızın depreme dayanıklı olanlarının oranları, olma-yanlardan daha azdır.
- III. Deprem uzmanlarının atasözü niteliğindeki şu sözü çok önemlidir: “Deprem, insanı öldürmez; binalar öldürür.”
- IV. Umarız Elazığ depremi bir milat olur.
- V. Depreme karşı mücadelede Amerika ve Japonya örnek alınabilir çünkü bu ülkelerde artık deyim yerindeyse dep-rem ve binalar insan öldürmüyor.

Numaranmış bu cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede nesnellik söz konusudur.
- B) II. cümlede karşılaştırma yapılmıştır.
- C) III. cümlede dolaylı anlatım vardır.
- D) IV. cümlede beklentiden söz edilmiştir.
- E) V. cümlede gerekçe dile getirilmiştir.

Örnek:

(I) “Tek bir şey değişir, her şey değişir.” sözünü farklı kaynaklardan duymuşsunuzdur. (II) Bunun etkiyi en iyi anlatan sözlerden biri olduğu söylenebilir. (III) Demek ki hayatta her şey birbiri ile bağlantılıdır. (IV) En ufak bir değişim, alakasız görünen başka bir şeyde büyük değişikliklere sebep olabilmektedir. (V) İşte bu, kelebek etkisidir!

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede hatırlatmadan yararlanılmıştır.
- B) II. cümlede tanımlama yapılmıştır.
- C) III. cümlede çıkarımda bulunulmuştur.
- D) IV. cümlede neden-sonuç ilişkisi vardır.
- E) V. cümle, gösterme anlamı taşımaktadır.

Örnek:

Bir yazar, yazacağı konuyla ilgili bilgi birikimine sahip olduktan sonra düşüncelerini en etkileyici ifadelerle ortaya koymak durumundadır.

Bu cümlede sözü edilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Üslup

B) İçerik

C) Tür

D) Evrensellik

E) Kalıcılık

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “varsayım” anlamı yok-tur?

- A) Tut ki önümüzdeki sonbaharda da grip vakaları görülmeye başlandı.
- B) Kabul edelim ki insan yedisinde neyse yetmişinde de odur, değişmez.
- C) Çok iyi bir üniversitenin istediğin bölümünü kazandın diyelim.
- D) Vaka sayısının iki ayda sıfırlandığını varsayalım.
- E) Evde kaldığın bu dönemde her gün dört saat ders çalıştığını düşünelim.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde “azımsama” anlamı vardır?

- A) Beni önce adam yerine koymadı ama sonra fikri değişti.
- B) Benim üç günlük çalışmama karşılık uygun gördüğünüz ücret bu mu?
- C) Beni bu ağzı süt kokan çocuk mu yenecekmiş, gülerim.
- D) Mutfak dediğin ışıklı, geniş, ferah olmalı; ben bunu istemem.
- E) İndirim var, dediler aldık; şu gömleklerin kalitesizliğine bak.

Örnek:

- I. Hani beni düğününe çağıracağına söz vermiştin, aşk olsun.
- II. Benim oğlum, bir günden bir güne odasını toplamaz.
- III. Kaç gündür ortalıkta görünmüyor, koronaya filan mı yakalandı yoksa!

Bu cümlelerde öne çıkan anlam özellikleri sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

<u>I</u>	<u>I</u>	<u>III</u>
A) Sitem	Yakınma	Kaygı
B) Öfke	Eleştiri	Merak
C) Yakınma	Sitem	Korku
D) Şaşıрма	Yakınma	Olasılık
E) Kaygı	Yakınma	Sitem

Örnek:

Aşağıdakilerin hangisinde “gerçekleşmemiş beklenti” söz konusudur?

- A) Sağlık çalışanlarına ek ücret ödeneceği duyuruldu.
- B) Sonbaharda yirmi bin öğretmen daha atanacakmış, ben de atanırım belki.
- C) Babam bana bu bayramda bisiklet alacak, yaşasın!
- D) Sen beni son zamanlarda hiç aramadın, niye?
- E) Bizim yol paramızı bile verecekler diye umutlanmıştık.

Örnek:

- I. Dağ başında arabamız bozulunca elimiz böğrümüzde kalakaldık. (Çaresizlik)
- II. İleri yaştaki insanlara seyahat izni verilmesi iyi oldu, hepsi memleketlerine gitmek için can atıyor. (İstemek)
- III. Bilim Kurulu, ileri yaştakilerin memleketlerine gitmelerini uygun görüyoruz, dedi. (Onay)
- IV. Kimi sağlık uzmanları bu kararı yerinde bulmadı. (Abartma)
- V. Çoğu yaşlı, “Nihayet hâlimizden anlayan birileri çıktı.” diye sevindi. (Beğenme, takdir etme)

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisinin anlamı parantez () içinde verilen kavramla uyumlu değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2.ÜNİTE

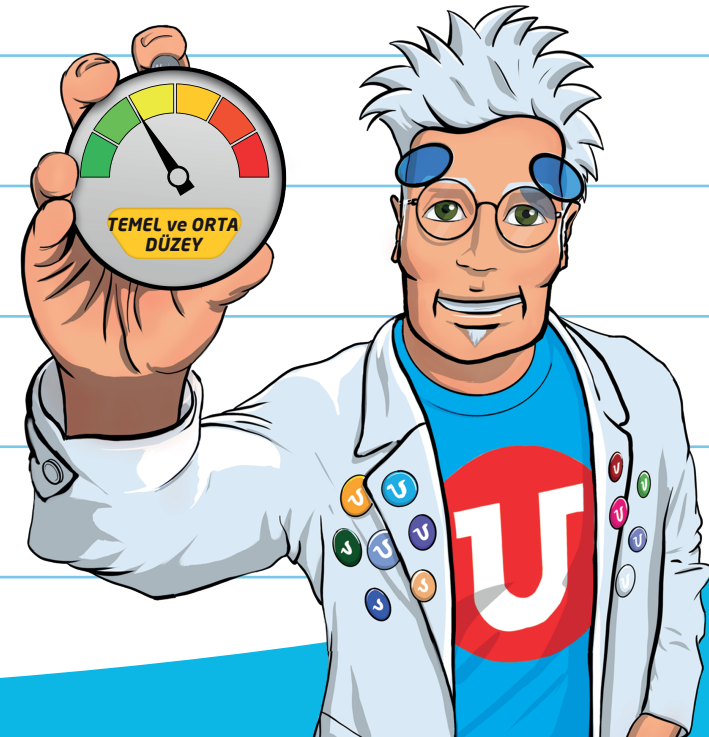

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Cümlede Anlam İlişkileri

Hilal Evran

CÜMLEDE ANLAM İLİŞKİLERİ

Eş Anlamlı Cümleler

Yakın Anlamlı Cümleler

Karşıt (Zıt) Anlamlı Cümleler

Karşıt Anlamlı Sözcükler

Neden (Sebebe) Sonuç İlişkili Cümleler

Amaç-Sonuç İlişkili Cümleler

Eş Anlamlı Cümleler

→ Aynı konu ve düşüncenin, farklı sözcükler ve söz dizimiyle dile getirildiği cümlelerdir.

Örnek:

- Belirli bir hedefi olmayan insana kimse yardımcı olamaz.
- Bir insan hangi limana yelken açtığını bilmiyorsa hiçbir rüzgar işine yaramaz.
- Bu bardağın yarısı su ile dolu.
- Bu bardağın yarısında su yok.
- Yaşam, içinde siyah da bulunan bir gökkuşağıdır.
- Yaşam, tüm güzelliklerinin yanında olumsuzlukları da barındırır.

Yakın Anlamalı Cümleler

- Eş anlamalı cümlelerde, biri diğerinin yerini tutabilecek iki cümle söz konusu idi. Yakın anlamalı cümlelerde ise aynı özü, aynı ruhu taşıyan iki cümle vardır.

Örnek:

- Hayatını insanların mutluluğuna adanmıştı.
- İnsanları mutlu etmek için ömür boyu çalışmaktan zevk aldı.

Bu cümlelerin ikisinde de söz konusu kişinin ömür boyu insanların mutluluğu için çalıştığı ifade edilmektedir. Buraya kadar eş anlamlılık söz konusudur. Ancak ikinci cümlede “**bu çalışmadan zevk almak**” gibi bir ayrıntı vardır. Bu ayrıntı sebebiyle bu cümlelere yakın anlamalı cümle diyoruz.

- Bazı sanatçılar yaşları ilerledikçe eserlerinde tekrara düşerler.
- Olgunluk döneminde sanatçıların bir kısmı özgünlüklerini kaybedebilir.

Karşıt (Zıt) Anlamlı Cümleler

- Anlamca birbirine zıt olan, birbiriyle çelişen cümlelerdir. Bu tür cümlelerde konu genellikle aynıdır; fakat konuya bakış açısı farklıdır.

Örnek:

- Sanayileşme, çevreye zarar vermektedir.
- Gelişmek isteyen toplumlar, sanayiye önem vermelidir.

Bu cümlelerde konu sanayileşmedir. İlk cümlede sanayileşmenin kötü yönü, diğ-
rinde ise iyi yönü anlatılmaktadır.

- Sanatçı, hayatı kendi yorumuyla vermelidir.
- Sanatçı, hayatı anlatırken ayna görevi üstlenmelidir.

Neden (SebeP) Sonuç İlişkili Cmler

- Bir eylemin hangi gerekçeyle veya hangi sebeple yapıldığını bildiren cmlerdir. Bu cmlerin yüklemine “niçin?” , “neden?” soruları sorulduğunda bu sorular cevapsız kalmaz. Neden-sonuç cmleri iki bölümden oluşur: Birinci bölüm neden (sebeP), ikinci bölüm ise sonuç bildirir. Genellikle “için, -den, -diğinden, ile” gibi ekler ve edatlar kullanılır.

Örnek:

→ Hasta olduğum için okula gelemedim.

Yukarıdaki cümlede koyu renkle yazılmış bölüm, eylemin yapıış nedenini belirtmektedir.

- Okulların açılmasıyla masraflar arttı.
- Seni uyandırmayalım diye radyoyu açmadık.
- Yağmur yağınca maç iptal oldu.
- Malzeme yetersizliğinden inşaat yarım kaldı.

! DİKKAT:

→ Neden-sonuç ilişkisi bağımsız iki cümle ile de ifade edilebilir.

Örnek:

→ Çiçekleri gece sula; daha çabuk büyür.

→ Bir daha böyle konuşma; beni üzüyorsun.

Bu örneklerde birinci cümlede ifade edilen eylem, ikinci cümlede ifade edilen eylemin nedeni durumundadır. Buna "gerekçe" de denmektedir. Bu tür ifadelerde sebep cümlesi ile sonuç cümlesinin yerleri değiştirilebilir.

Amaç-Sonuç İlişkili Cümleler

- Eylemin hangi amaca bağlı olarak gerçekleştiğinin belirtildiği cümlelerdir. Bu tür cümlelerde de “için, diye, üzere” gibi edatlardan yararlanılır. Amaç – sonuç cümleleri, eyleme sorulan “hangi amaçla?” sorusuna cevap verir.

Örnek:

- Sınavı kazanmak için çok çalışmış.

Yukarıdaki cümlede koyu renkle yazılmış bölüm, eylemin yapılaş amacını belirtmektedir.

- Bildiklerini anlatmak üzere karakola başvurdu.
- Kilo vereyim diye spor yapıyor.
- Yazar, eleştirmene şirin görünmek maksadıyla iki yüzlü davranıyor.
- Ona sık sık öğüt verirdi; iyi bir insan olsun diye.

Amaç-Sonuç Cümleleri ile Neden-Sonuç Cümleleri Arasındaki Fark

- Amaç-sonuç cümleleri, neden-sonuç cümleleri birbirine çok benzemekte bu yüzden sık sık karıştırılmaktadır. Amaç-sonuç cümleleri ile neden-sonuç cümlelerini ayırt etmek için şu yolu izlemeliyiz:
- Amaç-sonuç ile neden-sonuç cümlelerinin karıştırılmasının en büyük sebebi amaç-sonuç cümlelerinin, neden-sonuç cümlelerini bulmak için kullandığımız “neden?” sorusuna da cevap verebilmeleridir. Bu yüzden amaç-sonuç cümlelerinin sorulduğu sorularda önce mutlaka “hangi amaçla?” sorusu sorulmalıdır. Eğer önce “neden?” sorusunu sorarsak neden-sonuç cümlesini amaç-sonuç sanarak yanılırız.

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde amaç-sonuç ilişkisi vardır?

- A) Dün akşam eve geldim
- B) Çok çalıştığım için iyi not aldım.
- C) Yaşlandığı için kulakları iyi duymuyor.
- D) İlaç almak için eczaneye gitti.

YAYINLARI

KOŞUL (Şart) SONUÇ İLİŞKİLİ CÜMLELER

- Bir olayın veya durumun gerçekleşmesinin, başka bir olayın veya duruma bağlı olduğunu belirten cümlelerdir. Bu tür cümlelerde birinci bölüm (yan yargı) koşul, ikinci bölüm ise o koşula bağlı olarak ortaya çıkan sonuçtur (temel yargı). Türkçede koşul anlamı asıl olarak "-se" şart ekiyle sağlanır. "ise", "-ince", "-dikçe", "mi", "ama", "üzere", "yeter ki" ile de koşul anlamı sağlanabilir.

Örnek:

→ Ödevini yaparsan oyun oynayabilirsin.

Bu cümlede koyu renkle yazılmış bölüm, eylemin yapılabilmesinin bağlı olduğu koşulu belirtmektedir.

- Temiz bir dünya istiyorsan yerlere çöp atma.
- Müzik dinleyebilirsin ama sesini fazla açmayacaksın.
- Bizim buralara yağmur yağdıkça her yer toprak kokardı.
- Akşama geri vermek üzere bu kitabı alabilirsin.
- Akşam baban gelsin, alışverişe çıkarız.
- İstedğin her şeyi alırım, yeter ki sınıfını geç.

! DİKKAT:

- Cümleye istek, dilek anlamı katan -se, -sa ile koşul anlamı veren -se, -sa ekini karıştırmamak gerekir. İstek cümleleri de -se, -sa eki almasına rağmen, koşul anlamı taşımaz.

Örnek:

- Otobüsle gelmese de trenle gelse.

Açıklama İlişkili Cümleler

- Neden- sonuç ilişkisinin tersidir; önce sonucun, sonra nedenin belirtildiği cümlelerdir. Bu tür cümleler genellikle “çünkü, demek ki, öyleyse, anlaşıyor ki” bağlaçlarıyla oluşturulur.

Örnek:

- İzmir’i seviyorum çünkü en güzel yıllarım orada geçti.
Bu cümlede koyu renkle yazılmış bölümde, kendinden önce belirtilen yargının nedeni açıklanmıştır.
- Bir kez bile arayıp sormadı, demek ki bizi pek sevmemiş.
- Yüzünden düşen bin parça, anlaşılan üzgünsün.

Karşılaştırma Cümleleri

- Birden fazla varlık, kavram ya da durumun karşılaştırıldığı cümlelerdir. Karşılaştırmada benzerlik, farklılık, üstünlük gibi değişik durumlar ifade edilir. Karşılaştırma ilgisi “gibi, kadar, en, daha, çok, göre, fazla” gibi sözcüklerle kurulur.

Örnek:

- Kışın Sivas, İstanbul’dan daha soğuktur.
- Televizyon da sinema kadar etkilidir.
- Köyün en güzel çileği bahçemizde yetişir.
- Yeni şiirler eski şiirlere göre daha anlaşılır bir dille yazılıyor.
- Selim, gezmeyi çok sever, Elif ise kitap okumayı.

Örnek:

(I) Masal yazmaya devam etmek istiyorum çünkü bu ülkenin de dünyanın da geleceği çocuklardır. (II) Ve o çocukları bugün sadece televizyona ve bilgisayara mahkûm etmek doğru bir şey değil. (III) Onlara kültürel beslenme açısından başka kaynaklar sunmak için bizim gibi yazarların büyüklere olduğu kadar çocuklara da yönelik bir şeyler yapması gerek. (IV) Özellikle torunum olduktan sonra o duyguyu yeniden hissettim. (V) Her çocuk bir umut; o umudu besleyecek olan da biz büyüklerin yaşamıdır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde amaç belirtilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Örnek:

(I) Kuşku ve belirsizlik bir kusur olmanın aksine, estetik için zorunlu olan bir ögedir. (II) Çok aşırı açıklık olunca, hayal etme eylemi gerçekleşmez. (III) Belirsizlik olduğu için sanat eseri, imgelemi kendine bağlar. (IV) Konu sadece sezilecek biçimde yarım bırakılarak imgelem onu tamamlamalıdır. (V) İmgelem ancak şiirin yarı karanlığında uçabilir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde neden-sonuç ilişkisi vardır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V

Örnek:

Aşağıdaki cümlelerden hangisinde yargılar arasında “koşula bağlılık” anlamı vardır?

- A) Dikkatli bakarsan karşındakinin ruhsal durumunu yüzünden okuyabilirsin.
- B) Birçok yurttaş, iyiliksever kimselerden yardım bekler durumda.
- C) Doğrusu, umduğumuzu bulamadık, onca emek boşa gitti.
- D) Çok çalışmanızı ve çok bol kazançlar elde etmenizi dilerim.
- E) Burada boş boş oturmakla elinize bir şey geçmez ki...

Örnek:

(I) İnsanın çalışmasının temel nedeni, günlük yaşamsal gereksinimlerini karşılamaktır. (II) Beslenme amaçlı faaliyetler tüm hayvanların olduğu gibi insanın da var oluş sorunudur. (III) Var olan bir düzenin, organizasyonun sürdürülebilmesi enerji gerektirir. (IV) Düzen karmaşıktıkça da düzenliliğin sürdürülebilmesi için gereken enerji miktarı artar. (V) Doğa ve yaşam ise düzensizliğe doğru gitme eğilimi gösterir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde hem bir koşul hem de amaç söz konusudur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Örnek:

Havalar soğudu; grip, nezle gibi hastalıklar arttı.

**Bu cümledeki anlam ilişkisi aşağıdakilerin hangisinde yok-
tur?**

- A) Bahar geldi, güller açıldı.
- B) Ben sana mecburum, sen yoksun.
- C) Gittiler, ben yapayalnız kaldım burada.
- D) Sen yoksun ya yanımda, bu âlemden bana ne!
- E) Cama vurma cam şingirdar, sevdiğim.

Örnek:

(I) Romanı yazmadan kurguyu belirlerim. (II) Hem de kılı kırk yarararak. (III) Öteki türlü kendimi güvende hissedemem. (IV) Ama bazen roman ilerledikçe kahramanlarımdan biri ya da birkaçı bana başkaldırabilir. (V) Bazen onlarla uyuşurum bazen de bildiğim yoldan şaşmam. (VI) İçgüdülerim ve sezgilerim bu aşamada, duruma el koyar.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde, I. cümledeki davranışın nedeni açıklanmaktadır?

- A) II B) III C) IV D) V E) VI

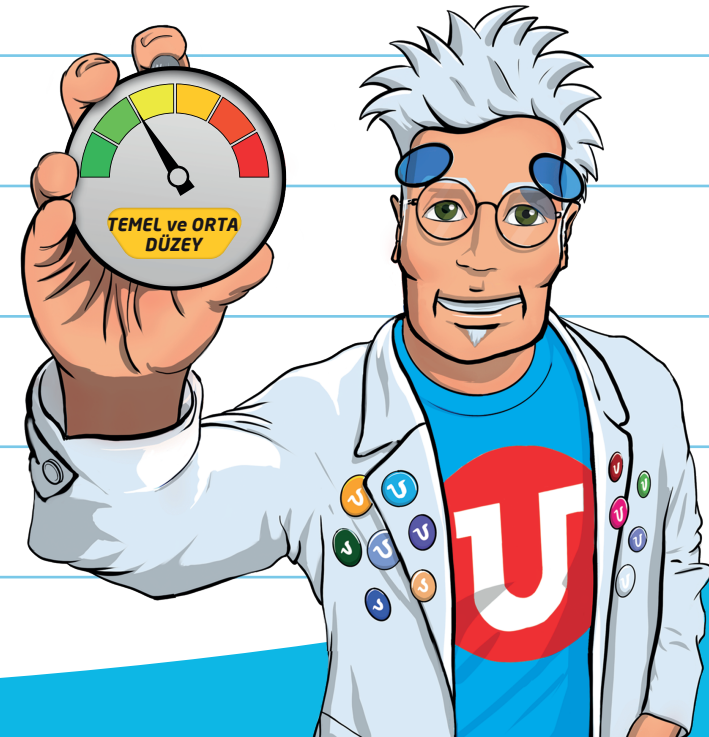

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Cümle Oluşturma – Boşluk Tamamlama –
Kesin Yargı – Cümle Birleştirme

Hilal Evran

CÜMLE OLUŞTURMA- BOŞLUK TAMAMLAMA- KESİN YARGI-CÜMLE BİRLEŞTİRME

Cümleden Çıkarılabilecek Yargı

Cümleden Çıkarılamayacak Yargı

Cümle Tamamlama

Cümle Oluşturma (Kelimeleri Doğru Sıralama)

Cümleden Çıkarılabilecek Yargı

- Bir cümle verilir ve bu cümlede anlatılmak istenenin veya cümleden çıkarılabilecek yargının ne olduğu sorulur.
- Bu tip soruların çözümünde yapılması gereken, verilen cümleyi yorumlayarak cümlenin söyleniş sebebinin bulunmasıdır. Çünkü hiçbir cümle boş yere söylenmez, her cümlenin bir söyleniş amacı vardır. İşte bu tip sorularda bize düşen onu bulmaktır. Biz buna cümlenin ana düşüncesi de diyebiliriz.
- “Bu cümlede yazar bize ne demek istedi?” sorusuyla anlatılmak isteneni bulabiliriz.

Cümleden Çıkarılamayacak Yargı

- Bir cümle verilir ve bu cümleden çıkarılamayan ya da cümlenin anlamıyla çelişen yargıları bulmamız istenir.
- Yapılacak iş verilen cümleyi yorumlayarak cümleden çıkarılabilecek yargıları bulmaktır. Sorular dört seçenekten oluştuğuna göre, seçeneklerin üçündeki yargılar, verilen cümleden çıkarılabilecek niteliktedir. Dolayısıyla cümleden çıkarılabilecek yargılar belirlenince, cümleden çıkarılamayacak yargı kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Bu süreçte cümle çok iyi okunmalı, hangi ifadeden nasıl bir sonuç çıkarılabileceği iyi tespit edilmelidir.

Cümle Tamamlama

- Verilen cümlelerde veya karşılıklı konuşma metinlerinde boş bırakılan yerlerin anlam bütünlüğünü ve uyumunu sağlayacak şekilde doldurulmasıdır.
- Yapılacak iş, cümlenin gelişinden çıkarılan anlam doğrultusunda boşlukları doldurmaktır. Bu yapılırken dil bilgisi kuralları göz önünde bulundurulmalıdır. Yani eklenecek sözcüklerin hem anlamca hem de yapıca cümleye uygunluk taşıması gerekir.
- Tamamlanacak ve tamamlayacak cümleler ya da sözler arasında;
 - Anlamsal ilişki doğru kurulmalıdır.
 - Zaman ve kişi yönünden uyum olmalıdır.
 - Cümleleri anlamca bağlamak için uygun bağlaçlar kullanılmalıdır.

Cümle Oluşturma (Kelimeleri Doğru Sıralama)

- Sözcük ya da sözcük gruplarına ayrılmış olarak verilen cümlelerin genellikle anlamlı ve kurallı bir cümle haline getirilmesi istenir.
- Yapılacak iş, öncelikle yüklemi belirlemek ve eğer kurallı bir cümle isteniyorsa yüklemi sona yerleştirmek, daha sonra varsa edat gruplarını, bağlaçları ve tamlamaları bulmaktır.

Örnek:

Birtakım atasözleri çifte yargılı, çifte kurallıdır.

- I. Çok mal haramsız, ----
- II. Paran çoksa kefil ol, ----
- III. Aç bırakma, hırsız edersin; ----
- IV. Suyun yavaş akanından, ----

Buna göre numaralanmış yargılarda boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) insanın yere bakanından kork.
- B) işin yoksa şahit ol.
- C) yarım hoca dinden eder.
- D) çok söyleme, arsız edersin.
- E) çok laf yalansız olmaz.

Örnek:

“Özür dilesen bile seni affetmeyecekmiş.”

**Bu cümleden kesin olarak çıkarılabilecek yargı aşağıdaki-
lerden hangisidir?**

- A) Özür dilemesi söz konusu olan kişi suçludur.
- B) Özür dileme eylemi henüz gerçekleşmemiştir.
- C) Koşul gerçekleşince sonucun değişip değişmeyeceği belli değildir.
- D) Haberi getiren kişi dedikoducu biridir.
- E) Haberi getiren kişinin doğru söylediğinden emin olunamaz.

Örnek:

- I. Duygusal zekâ, duygusal farkındalık düzeyimiz ve duygularla başa çıkabilme becerimizdir.
- II. Duygusal zekâ sayesinde hareketlerimize karar verir ve olumlu sonuçlar veren kararlar alırız.

Bu iki cümlede ifade edilenlerin anlamca doğru bir biçimde birleştirilmiş hâli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Duygusal farkındalık seviyemiz ve duygularla başa çıkmadaki yeteneğimiz olan duygusal zekâ sayesinde olumlu kararlar alır, uygularız.
- B) Hareketlerimizin nasıl olacağına duygusal zekâmız sayesinde karar veririz ve bu da farkındalık düzeyimizi belirler.
- C) Duygusal zekâ düzeyi, bir insanın davranışları ve duygularıyla başa çıkabilme becerisinde kendini gösterir.
- D) Farkındalığı az ve duygularıyla başa çıkmakta zorlanan insanların duygusal zekâ seviyesi hareketlerinde belli olur.
- E) Toplumsal farkındalıklar duygusal zekâyla algılanır ve bireysel tavırlarla ortaya konan bir farklılıktır.

Örnek:

“Param yetseydi bu gömlekten de iki tane alacaktım.”

Bu cümle ile ilgili olarak beş farklı kişi aşağıdaki çıkarımları yapmıştır.

Buna göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi kesin olarak doğrudur?

- A) Bu adam modayı izliyor.
- B) Adamın en az iki gömleğe ihtiyacı var.
- C) Adamın parasal durumu hiç iyi değil.
- D) Demek ki gömlek almaktan vazgeçti.
- E) Birden fazla gömleğe sahip.

Örnek:

- I. Türk edebiyatı tarihinde “ilk yerli roman” olma özelliğine sahip olan *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* adlı eseri kaleme almıştır.
- II. Şemsettin Sami, dilci olarak tanınsa da edebiyatın birçok türünde de kalem oynatmıştır.

Bu iki cümlede ifade edilenlerin anlamca doğru bir biçimde birleştirilmiş hâli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türk edebiyatında dilci olarak tanınan Şemsettin Sami’nin *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*’ından önce roman türünde kimse eser vermemiştir.
- B) Edebiyatımızın ilk roman örneği olan *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*’ı, dilci olarak bilinen ancak birçok türde de eser veren Şemsettin Sami yazmıştır.
- C) Birçok türde eser veren Şemsettin Sami, Türk edebiyatında ilk roman olan *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*’ı yazarak tarihe geçmiştir.
- D) Şemsettin Sami, dil ile ilgili çalışmalarından çok ilk romanı olan *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* ile tanınmaktadır.
- E) Dil çalışmalarıyla bilinen Şemsettin Sami, ilk roman örneği olan *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* ile edebiyatçı yönünü de ortaya koymuştur.

Örnek:

- I. Bir kişi, normal egzersiz rutinini aniden terk ettiğinde vücudu da yaptığı birçok faydalı şeyi bir anda yapmayı bırakır.
- II. Vücudun fiziksel aktivitelere olan bağlılığının kesilmesi, spor yapmanın vücuda kazandırdıklarının bir bir gitmesi anlamına gelir.

Yukarıda verilen II numaralı cümleyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) I. cümlede ifade edilmiş konuyla çelişen farklı bir durumdan söz edilmektedir.
- B) I. cümlede anlatılan durumun sebep olduğu bir olumsuzluk açıklanmaktadır.
- C) I. cümledeki durumun, beden sağlığını neden daha fazla etkilediği açıklanmaktadır.
- D) I. cümlede belirtilen durumun her bireyde gerçekleşmediği örneklenmektedir.
- E) I. cümlede belirtilen durumun bilimsel olarak kanıtlandığı gösterilmektedir.

Örnek:

“Yine mi bulgur pilavı, bıktım artık bu yemekten; başka bir şey yok mu pişirilecek?”

Bu cümleden çıkarılacak kesin sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bu öfkeli kişi bulgur pilavını hiç sevmiyor.
- B) Ailenin gelir düzeyi çok düşük.
- C) Evde sık sık bulgur pilavı pişiyor.
- D) Bulgur pilavı pişirmek, evdeki ilgili kişinin kolayına geliyor.
- E) Aslında evde başka yemekler için de erzak var.

Örnek:

Bazı bilim insanları yanlış, anlaşılmaz bir Türkçe ile yazıyorlar. Üstelik bunlar edebiyatçı olmadıklarını ileri sürerek hoş görülmelerini istiyorlar. Oysa ----.

Bu cümle aşağıdaki cümlelerin hangisiyle devam ederse anlam bütünlüğü bozulmuş olur?

- A) özellikle eğitim almış insanların anlaşılır bir yazı dilinin olması gerekir
- B) bilim insanları makale yazarken dilin imkânlarını en çok kullanan kişilerdir
- C) dil alanında eğitim almış kişiler söz veya yazıda dilin kurallarına dikkat ederler
- D) bilimsel yazılarda dilin doğru kullanılmaması, bağışlanacak bir şey değildir
- E) yazım ve noktalama kurallarına bağlı kalınmazsa doğru aktarım olmaz

Örnek:

- Konuşmayı erken öğrendim ---- susmayı öğrenmem için yaşlanmam gerekti.
- İsteddiğiniz evrakları getireceğim ---- okuyabileceğinizi sanmıyorum.
- Kırk elli adım uzaklaşmıştı ---- iki iri kanadın havada çarpışmasından çıkan boğuk bir gürültü işitti.
- Takımımız iyi mücadele etti ---- yenilmekten kurtulamadı.

Bu cümlelerde boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

A) ki

B) fakat

C) ancak

D) ama

E) çünkü

3.ÜNİTE

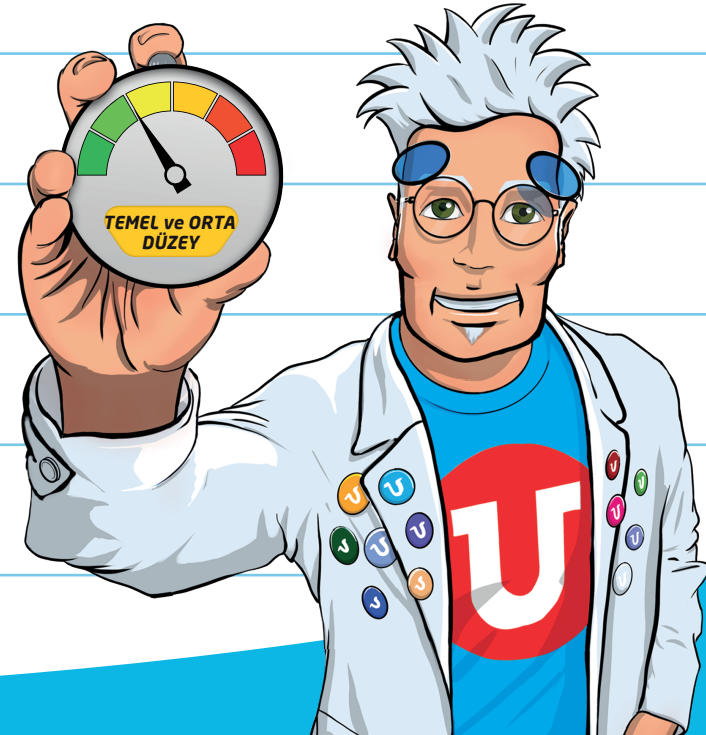

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Anlatım Özellikleri

Hilal Evran

ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Özgünlük

Tutarlılık

Açıklık / Duruluk

Sürükleyicilik

Doğallık

Yoğunluk

Akıcılık

Kalıcılık

Yoğunluk

Yoğunluk

Doğallık

Özlülük

Özlülük

Akıcılık

Özgünlük

- Anlatımda başkasına benzememe, kendine has olmaktır. Yazıda taklitçilikten kaçınma; farklı, yeni, alışılmışın dışında olmaktır.

Açıklık/Duruluk

- Anlatımdan okuyucunun çıkardığı anlam ile yazarın vermek istediği mesajın aynı olmasıdır. Anlatılmak istenenin kolayca anlaşılması demektir. Anlatımda anlaşılması zor ifadelerden kaçınılmasıdır. Söylenecek sözü sembollere sığınmadan anlatma demektir.

Doğallık

- Anlatımın yapmacıksız, günlük yaşantıda olduğu gibi, sanat yapmadan, süs ve özentiden uzak yapılmasıdır.

Akıcılık

- Yazının kolay okunabilmesi ve rahatsız eden kelimelerin kullanılmamasını ifade eder. Düşünceler kolay anlaşılabilir bir biçimde sıralanabilmelidir. Ses sanatları akıcılığın vazgeçilmeyen unsurlarından biridir.

Yoğunluk

- Birçok anlamı bir arada vermektir. Anlam içinde anlam bulunacak şekilde bir anla-tımı tercih etmektir.

Özlülük

- Anlatımda az sözle çok anlam ifade edebilmektir. Sözü uzatmadan, kısa tutarak me-sajı en öz şekilde vermektir.

Tutarlılık

- Anlatımda birbiriyle çelişen düşünce-ler ileri sürmeme, sık sık düşünce değış-tirme-mektir.

Sürükleyicilik

- Anlatımda birbiriyle çelişen düşünce-ler ileri sürmeme, sık sık düşünce değış-tirme-mektir.

Kalıcılık

- Geçmiş dönemde ortaya konan bir yapının gelecekte de ilgi görmesi, geçerliliğini korumasıdır.

Ulusallık / Yerellik

- Sadece bir ulusun kültürel özelliklerini taşımaktır.

Evrensellik

→ Bir sanat yapıtının dünyadaki tüm insanlara hitap eden bir özellik taşımasıdır.

Çağdaşlık

→ Çağının gerisinde kalmamak, çağı-na uygun özellikler taşımaktır.

İçtenlik

→ Anlatımın yürekten, candan, samimi olmasıdır.

Örnek:

----, “anlatımda konunun, imgelerin, düşünce ve duyguların, bildirişin yazara özgü oluşu; başkalarından alınmamış ya da onlara benzemez olması” diye açıklayabileceğimiz anlatım özelliğidir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilirse cümle doğru tamamlanmış olur?

A) Yalınlık

C) Doğallık

E) Duruluk

B) Özgünlük

D) Açıklık

Örnek:

Dönemin etkisinin ötesinde, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın edebiyatta dilin nasıl kullanılması gerektiği ile ilgili net düşünceleri var. Yazar, edebiyatta dilin kendi içinde estetik güzelliği olan, sanatsal bir şekilde kullanılması gerektiğini düşünüyor. Bu nedenle eserlerinde uzun, karmaşık cümleler sık sık karşımıza çıkıyor.

Bu parçada sanatçının anlatımında aşağıdaki niteliklerden hangisinin olmadığı söylenmektedir?

A) Duruluk

C) Sürükleyicilik

B) Sadelik

D) Özgünlük

E) Özlülük

Örnek:

Türk halk şiirinde deyimlere ve atasözlerine sıkça yer verilir. Bu durum, halk şairlerinin kimliğiyle ilişkilidir. Halk kültürünün içinde yetişmiş, halkın rağbet ettiği derin anlamlı söz kalıplarını kullanmış ve hatta bunlara yenilerini eklemiş kişiler olan halk şairleri, şiirlerinde bu birikimlerini kullanmışlardır. Bu bakımdan Türk halk şiiri dairesinde değerlendirilen şiirlerin pek çoğunda deyimlere ve atasözlerine rastlamak mümkündür.

Buna göre halk şairlerinin atasözü ve deyimlerden sıkça yararlanmaları aşağıda verilen anlatım özelliklerinden hangisiyle ilgilidir?

- A) Tutarlılık
- B) Açıklık
- C) Sürükleyicilik
- D) Duruluk
- E) Özlülük

Örnek:

Duygu ve düşüncelerin süsten uzak, doğrudan, açık ve içten anlatılması zor bir iştir. Anlattıklarımızı süslemek, az çok sanatlı, mecazlı sözlerle dile getirmek bize daha hoş gelir nedense. “Köyüne gitti.” demek dururken “Her gece gördüğü ve kimi kez korkuyla, kimi kez mutlulukla uyandığı rüyalarının değişmez mekânına; nice renkli anılarının dekorunu oluşturan, şimdilerde ise belleğinde yavaş yavaş dumanlı, yarı silik bir manzaraya dönüşmeye başlayan köyüne, o güzel cennet parçasına gitti.” dersanız sizin anlatımınız ---- uzak demektir.

Bu parçanın anlam bütünlüğünü sağlamak için, boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) duruluktan

C) özgünlükten

B) açıklıktan

D) yalınlıktan

E) akıcılıktan

Örnek:

Bilge Karasu kendi dilini ve alfabesini kurmuş, yazdığı hemen her metinde sözcüklerinin pırıltısıyla öne çıkmış belki en ayırık-sı yazarlarımızdan. Tür ve tema açısından neredeyse taban tabana zıt olan *Gece* ve *Kılavuz* romanları dışında öykülerinde, radyo oyunlarında, denemelerinde de Bilge Karasu'nun kendine özgü o çok anlamlı dili, bütün benzersizliğiyle içine alır okuru. Öyle ki Karasu'dan okuduğumuz bir cümleye hem sözcüklerin büyüğü dizilimine hayran olduğumuz için hem de yeni anlamlar, başka çıkarımlar yapabilmek için bir kez daha döneriz.

Bu parçada sözü edilen sanatçının anlatımının hangi yönü vurgulanmıştır?

- A) Açıklığı B) Yalınlığı C) Özgünlüğü
D) Akıcılığı E) Sürükleyiciliği

Örnek:

Anlatılanların ---- olabilmesi için anlatıcının kendine güveninin tam olması gerekir. Kişi konuşmada ya da yazmada yapmacıklıktan uzak olmalıdır. Kişinin doğal konuşabilmesi için yaşama sevinciyle dolu olması, duygularını gizlememesi gerekir. Bunun için de kişi kendini sevmeli, dinleyicisini sevmeli, yaşamayı sevmelidir. Anlatacaklarını süslemeden, yalın bir dille fakat candan, yürekten anlatmalıdır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) yoğun

B) özgün

C) doğal

D) duru

E) kalıcı

3.ÜNİTE

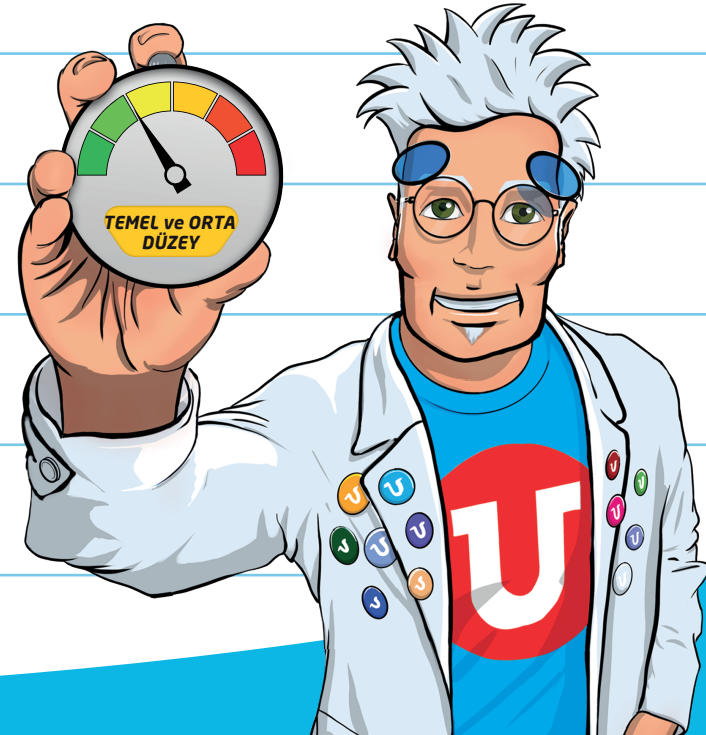

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Anlatım Biçimleri

Hilal Evran

ANLATIM BİÇİMLERİ

Açıklama

Tartışma

Betimleme

Öyküleme

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

- Paragrafta yazarın herhangi bir düşünceyi ya da durumu ortaya koyma biçimine anlatım denir. Yazar aktaracağı duruma uygun bir anlatım biçimi seçemezse, yazısının etki gücü azalır. Bir bilgiyi aktarmakla bir olayı hikaye etmek ya da bir manzarayı betimlemek farklı bir anlatım gerektirecektir.
- Bu biçimleri şu şekilde açıklayabiliriz.

Açıklama

- Öğretici özellik gösteren bir anlatım biçimidir. Yazarın amacı bilgiyi en kısa yoldan okuyucuya anlatmak olduğundan, yazar sanatlı söyleyişlere, imalı sözlere pek yer vermez. Açık, anlaşılır bir dil kullanır. Soyutluktan, kişisellikten kaçınır. Tanımlarla, örneklerle konunun en iyi biçimde anlaşılmasını sağlar. Ansiklopedilerde daha çok bu tür bir anlatım görülür.

Tartışma

- Yazarın, bir düşüncenin, bir önerinin doğru olmadığını ortaya koymak amacıyla hazırladığı yazılarda başvurduğu bir yöntemdir. Yazar okuyucuyla sohbet ediyormuş gibi bir üslupla yazısını oluşturur. Devrik cümlelerle, soru ve cevaplarla yazısına akıcılık kazandırır. Sonuçta burada da bilgi ortaya konmuş olabilir; ancak bir görüşün başka bir görüşe karşı savunuculuğunun yapılması onu açıklamadan ayırır. Yazar, görüşlerini inandırıcı kılmak için kanıtlama yoluna başvurur. Kanı niteliği taşıyan yargılardan kaçınır, nesnel olmaya çalışır.

Betimleme

- Yazarın, gördüklerini okuyucunun gözünde canlanacak biçimde anlatmasıyla oluşan bir anlatım biçimidir. Betimlemede asıl olan görselliktir. Bu nedenle gözle algılanan renk ve biçim ayrıntılarına büyük yer verilir.
- Betimlemeler iki grupta incelenir.

A. Ruhsal betimleme

- İnsanların iç dünyasıyla tanıtıldığı, tavır ve davranışlarının ele alındığı betimleme türüdür. Görsellikten çok, izlenim ve sezginin ağır bastığı bu betimlemeler sadece insanlara özgüdür.
- “İçli, çok duygulu bir adamdı; konuşurken hem ağlar hem ağlatırdı...” sözleri bu tür betimlemedir.

A. Fiziksel betimleme

- Gözle görülenin anlatıldığı betimlemelerdir. Kişinin dış görünüşüyle betimlenmesi ya da dış dünyanın anlatılması bu türdendir.
- Betimlemelerde yazar nesnel olabileceği gibi gözlemlerine duygularını da katabilir.

Öyküleme

- Belli bir zaman diliminde gelişen olayların anlatıldığı durumlarda başvurulan anlatım biçimidir. Olayın olmadığı yerde öyküleme olmaz. Anlatım yönüyle betimlemeye benzer; ancak betimlemelerde yazarın izlenimleri söz konusu olduğu halde, öykülemede olayın aktarımı, durumların değişmesi, zaman süreci söz konusudur.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

- Her paragrafın belli bir düşünceyi aktarmak için yazıldığını söylemiştik. Yazar bu düşünceyi okuyucuya değişik

Örnek:

Yusuf'u çenesinin altından tuttu, başını yukarıya doğru kaldırdı. Fakat Yusuf silkindi ve başını geri çekti. Yavaş yavaş odanın bir köşesine çekildi. Tahkikat bitip hiçbir iz bulunmadan kasabaya dönülürken Yusuf da beraberdi. Köyden tedarik edilen küçük bir atın üzerinde dimdik duruyordu. Yalnız gece, Kaymakam'ın evinde yatağa yatırıldığı zaman kendini kaybetti ve iki gün ateşler içinde sayıkladı.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Öyküleme B) Açıklama C) Tartışma
D) Betimleme E) Karşılaştırma

Örnek:

Mühendisliğin de sanatsal bir tarafı vardır. Esasında, hesaplamalı yöntemler kullanarak tasarım yapmaktır mühendislik. Yeni bir yöntem, aygıt, makine, model üretmektir. Dolayısıyla yenilik meselesi mühendislikle son derece uyum içindedir. Bu açıdan bakıldığında mühendislik, özellikle modern sanatla, modern edebiyatla uyum içindedir. Modernlik öncesi dönem için aynı şeyi söylememiz çok da mümkün değildir. Geleneksel yaklaşımda sanatta aslolan yenilik değil; gelenektir, ilk örnektir. Her şeyin en mükemmel olduğu bir ilk örnek vardır ve sanatçının/zanaatçının işi, eserini bu ilk örneğe göre yapmaya çalışmaktır. Modern dünya görüşü ise bunun tersidir. Geleneksel olan değişmeye muhtaçtır. Her zaman daha iyisi yapılabilir. İnsanın hayal gücü müthiş bir güce sahiptir.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Örneklemeye yer verilmiştir.
- B) Tanık gösterilmiştir.
- C) Benzetmeye başvurulmuştur.
- D) Kişileştirme yapılmıştır.
- E) Karşılaştırma söz konusudur.

Örnek:

Yazar, Ada'daki zamanın tasviriyle başladığı *Son Kuşlar* hikâyesinde, bir doğa harikası olan Adalar'ın güzelliklerinin duyarsız ve çıkarıcı insanlar tarafından tahrip edilmesinden rahatsızlık duyar. Hikâyenin sonunda doğal güzellikleri koruma konusunda okuyucuyu uyarır. Yazar, anlattığı konuya özgü kelimelerle ördüğü hikâyelerinde yalın bir dil kullanmış, ağırlıklı olarak diyalog ve iç konuşma tekniklerinden yararlanmıştır.

Bu parçada kullanılan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Öyküleme B) Açıklama C) Tartışma
D) Betimleme E) Örneklem

Örnek:

Yüksek dağın şehre inen eteklerinde martılar döner. Çığlık çığ-
lığa, döne döne, etekten denize, denizden eteğe gidip gelirler.
Yükseklerinde kartallar mağara ağızlarını tutar. İn cin yokun
içinde, baharda kayaları yararak patlayan, bizim ancak tahay-
yül edebildiğimiz çiçeklere serilirler. Biz çiçeği, biz in cini, biz
efsaneyi onlardan çalar; bu aşağılara taşırız. Köy içinde kalan
derelerde yusufçuklar döner, evden sabah kaçmış, akşam
ezanıyla dönecek kısa pantolonlu, bataklı çocukların yakala-
dıkları. Yusufçuğun döndüğü yerin altında, soğuk suyun için-
de, köylünün “ğorna” dediği yerde alabalıklar yüzer, kırmızı
pulları berrak suda kendini bazen ele veren.

**Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır bas-
maktadır?**

A) Öyküleme

C) Tartışma

B) Betimleme

D) Açıklama

E) Tanımlama

Örnek:

Psikiyatir Nils Bejerot, Stockholm Sendromu'nun ismini verirken 1973 yılında İsveç'in başkenti Stockholm'de yaşanmış bir olaydan etkilenmiştir. Bu olayda, banka soyguncusu Jan-Erik Olsson, 4 banka görevlisini tam altı gün, 131 saat boyunca rehin alır. Rehin tutulan görevlilerden Kristin Enmark isimli bir kadın, banka soyguncusuna duygusal anlamda bağlanır. Yalnızca o değil, tüm rehineler soyguncunun lehine ifade verir. Savunma için para bile toplarlar. Serbest kaldıklarında soyguncuya duygusal olarak bağlanan Kristin Enmark soyguncuyu savunmaya devam eder hatta nişanlısını dahi terk eder ve soyguncunun hapisten çıkmasını beklemeye karar verir, sonunda da onunla evlenir.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Açıklama
- B) Tartışma
- C) Öyküleme
- D) Betimleme
- E) Karşılaştırma

Örnek:

Kitap tanıtımı bir eserin sırf özeti değil, eleştirel olarak değerlendirmesi olmalıdır. Kitap tanıtımı yapan yazar kitapla aynı fikirde olabilir veya kitabın fikirlerine karşı çıkabilir ya da kitabın sunduğu bilgilerde, yargılarda veya yapıda örnek teşkil eden ya da eksik kalan yönleri belirtebilir. Kitap tanıtımı yapan yazar ayrıca kitapla ilgili düşüncelerini de açık bir şekilde ifade etmelidir.

Bu parçada kullanılan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tanımlama
- C) Öyküleme

- B) Betimleme
- D) Örnekleme

E) Tartışma

Örnek:

Öykülerindeki biçim ve öz yenilikleriyle Türk hikâyeciliğinin en önemli isimleri arasında yer alan Sait Faik Abasıyanık, eserlerinde insan ve doğa sevgisini işlemiştir. Edebiyat yaşamına şiirle başlayan Sait Faik, daha sonra hikâyeye yönelmiştir. Olaya dayalı öykü yerine durumların, kesitlerin anlatıldığı hikâyeler yazmıştır.

Bu parçanın anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisine bir örnektir?

A) Öyküleme

C) Tanımlama

B) Açıklama

D) Betimleme

E) Tartışma

Örnek:

Yazın bu küçük mahalle kahvesinin bahçesine sık sık gittiğim için karayelin, tipinin çılgınca savrulduğu akşam, içeriye girdiğim zaman yadırganmadım. Kahvehane sapa bir yerdeydi. Yapraklarını dökmüş iki söğüt ağacı ile üzerinde hâlâ üç dört kuru yaprak sallanan bir asmayı kar öyle işlemişti ki bahar akşamları, yaz geceleri pek sevimli olan bahçenin mora kaçan beyaz bir ışıkla dibinden aydınlık hâldeki güzelliğine şöyle bir göz attığım hâlde camın kenarına yerleşip de buğuları silince uzun zaman daldım, hem sevdalandım. Bu mor ışık o kadar çabuk koyulaştı ki kahvehane daha ışıkları bile yakmamıştı.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleme
- B) Örneklendirme
- C) Tanık gösterme
- D) Betimleme
- E) Karşılaştırma

Örnek:

(I) Yılan gibi kıvrıla kıvrıla akan derenin suları coşmuş, coşku türküleri söyleyerek akıp gidiyordu. (II) Vadi rengârenk tomurcuk ve çiçeklere bürünmüştü. (III) Uykudan uyanan böcekler yuvalarından çıkarak şimdiden kış hazırlıklarına başladılar. (IV) Karıncalar sıcak günlerin uzun sürmeyeceğini bildikleri için ambarlarını yiyeceklerle doldurma yarışına başladılar. (V) Bizim tembel ağustos böceği de sabahın erken saatlerinde müzik şölenine başlamış, gece gündüz demeden güzel türkülerini söylüyordu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde betimlemeye yer verilmiştir?

A) Yalnız III

B) I ve II

C) II ve III

D) III ve IV

E) IV ve V

Örnek:

“Z kuşağı nedir?” sorusunun cevabı, asla kısa olmayan uzun soluklu izlenimler ve sosyal tahlillerin sonucunda yanıtlanması gereken bir konu bütünlüğüdür. Milenyumla birlikte dünyanın değişmesi, gelişmesi internetin hayatımıza girmesi hemen hemen her şeyin yenilenip kolaylaşması 2000 yılından sonra doğan, büyüyen neslin farklı bir konuma evrilmesine neden olmuştur. Z kuşağının özelliklerinden en belirginini bu bireylerin internetle, teknolojiyle büyümeleridir. Milyonlarca yazılım hilesi, tabletler, bilgisayarlar ve en önemlisi neslin önüne geçen akıllı telefonlar... Bütün bu teknolojik figürler Z kuşağını sosyal ve bilimsel açıdan öne taşır.

Bu parçada kullanılan anlatım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tartışma B) Açıklama C) Öyküleme
D) Betimleme E) Tanık gösterme

Örnek:

Çumra Kanalı'nın suları Beyşehir Gölü'nden çıkarken su rengindedir, Konya Ovası'nda kan renginde. Siz buna, ovanın kırmızı toprağının rengidir diyeceksiniz; ben, Dedemköylü Mehmet'le kardeşinin kanlarının rengidir diyeceğim. Konya Ovası'nın ufukları mavi değil sarıdır, sapsarıdır. Siz bunun, rüzgârın kaldırdığı tozlardan böyle olduğunu söyleyeceksiniz; ben, Konya Hapishanesinde yatan Zağar Mehmet'in benzinin sarılığından diyeceğim.

Bu parçada aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisi ağır basmaktadır?

A) Öyküleme

C) Tartışma

B) Açıklama

D) Betimleme

E) Örnekleme

3.ÜNİTE

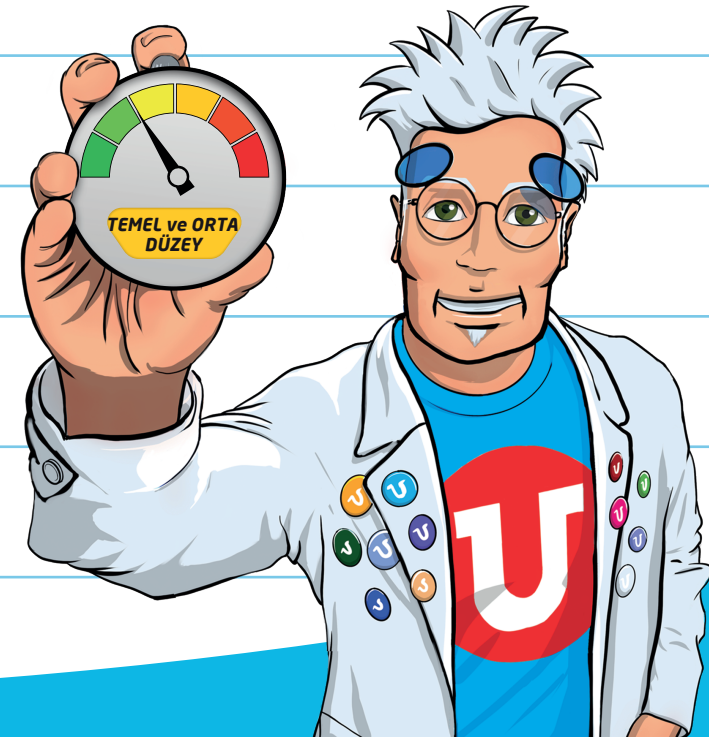

TYT Temel ve Orta Düzey Türkçe Soru Bankası

Düşünceyi Geliştirme Yolları

Hilal Evran

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Tanımlama

Karşılaştırma

Örneklendirme

Tanık Gösterme

Sayısal Verilerden Yararlanma

Benzetme

Tanımlama

- Bir kavram veya varlığın ne olduğunun açıklanma-sına tanımlama denir. Genelde açıklayıcı ve tartışmacı anlatım tekniklerin-de tanımlamadan yararlanır. Varlık ya da kavramın okuyucunun zihninde daha belirginleşmesi amaçlanır. Tanım, “Bu nedir?” sorusuna cevap verir.

Örnek:

- “Destanlar, tarihten önce ve tarihin başlangıcı sırasında bir milletin geçirdiği maceraları, yetiştirdiği kahramanları; doğa, evren ve toplum olayları hakkında düşündüklerini ve bunlar karşısında aldığı vaziyetleri anlatan din ve kahramanlık hikâyeleridir.”

Parçada açıklayıcı anlatım tekniği kullanılarak destanlar hakkında bilgi verilmiştir. Ancak bu yapılırken ilk cümlede “Destan nedir?” sorusuna cevap olacak şekilde tanımlamadan yararlanılmıştır.

Karşılaştırma

- Birden fazla varlık ya da kavram arasındaki benzerlik veya farklılıkları ortaya koymak için kullanılan anlatım yoluna karşılaştırma denir. Daha çok tartışma-cı ve açıklayıcı anlatım içinde kullanılan bu yöntem-de, varlıkların farklı ya da ortak yönleri ele alınır.

Örnek:

→ “Konuşma ile yazma farklıdır. Konuşma geçicidir, yazma kalıcı. Konuşma anlıktır, yazma sonsuz. Yazı-ya geçirilen her şey olduğu gibi korunur. Konuşma ise saman alevi gibi söylendiği anda yitip gider.”

Bu parçada “konuşma” ile “yazma” karşılaştırılmış, yazmanın konuşmadan üstün olduğu belirtilmiştir.

Örneklendirme

- Bir düşüncenin somut hâle getirilerek daha anlaşılır kılınması için anlatılan konuyla ilgili örnekler verilmesine örneklendirme denir. Düşüncenin anlaşılır ve akılda kalıcı olması amaçlanır. Bazen önce bir örnek verilerek veya fıkra anlatılarak konuya giriş yapılır. Bunlardan hareketle de bir yargıya varılır.

Örnek:

→ “Bir yerde sabit civata gibi dönüp duranların ne kendilerine faydaları vardır, ne çevredekilere. Oysa dünyaya bakalım; her şey değişir, durmadan yol alır. Su, buhar olur, yağmura dönüşür; tohum, baş verir, çiçeğe durur; civciv, pek cı-lız doğar, kocaman bir horoz olur. Dünyada hiçbir şey durmaz. Bu do-ğanın bir parçası olan insan neden dursun?”

Bu parçada insanın yerinde durmaması gerektiği gö-rüşünü yazar, doğadan hare-ketle örneklendirmiştir. Önce görüşünü söylemiş, daha sonra bu görüşünü örnek-lendirmiştir: Doğada her şey hareket hâlinde ve değişim içindedir, insan da buna ayak uydurma-lıdır.

Tanık Gösterme

- Yazarın, savunduğu düşüncenin doğruluğuna oku-yucuyu inandırabilmek için tanınan ve görüşlerine itibar edilen kişilerin sözlerinden alıntı yapılmasına tanık gösterme denir.
- Kişinin sadece ismini yazıda kullanmak, tanık gösterme için yeterli değildir. Bu, örneklendirme olur. Tanık göstermede önemli olan, kişinin sözünü destekleyici olarak kullanmaktır. Bu da kişinin düşüncelerinin tırnak içinde aktarılması ile olur.
- Önce yazar kendi görüşünü verir. Daha sonra bu görüşü kanıtlamak, inandırıcılığı artırmak için, o alanda tanınmış bir kişiden söz edip, o kişinin söz-lerine yer verilir.

Örnek:

→ "Deneme, büyük savlar içermez. Daha çok duygu-ya, sezgiye, birikime ve akla dayanır. Denemede yazar kendi birikimini, içinden gelenleri özgürce ak-tarır. Bu nedenle Nurullah Ataç deneme için: "De-neme benin ülkesidir." der. Bu gö-rüşü katılmamak elde değildir."

Bu parçada yazar, deneme yazı türü ile ilgili görüş-lerini aktarmıştır. Görüşlerinin inandırıcı kılmak için bu alanda söz sa-hibi olan ünlü denemeci Nurullah Ataç'tan alıntı yapmış, onun sözlerini aktarmıştır.

Sayısal Verilerden Yararlanma

- Düşüncenin kanıtlanabilmesi için istatistiksel bilgi-lerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanıl-masıdır.

Örnek:

- “Ormanlar, dünyamızın akciğerleri gibidir. Ağaç ve ormanın insan hayatına doğ-rudan ve dolaylı o kadar çok faydası vardır ki... Aklıma gelen birkaçını sıra-la-yayım isterseniz. O zaman ne demek istediğimi daha iyi anlamış olursunuz. Ta-biatın harika, sessiz süpürgeleri ormanlar yaratılmasaydı yaşadığımız dünya tozdan geçilmeyecekti. 1000 m² ladin ormanı yılda 32 ton, kayın ormanı 68 ton ve çam or-manı ise 30-40 ton tozu hüp diye emebilir ve hava-daki zehirli gaz-ları da filtre eder.”

Benzetme

→ Bir kavramı ya da varlığı başka bir kavram ya da varlığın özellikleriyle anlatmaya benzetme denir.

Örnek:

→ “Birikimsiz yazarlık saman alevi gibidir. Saman ale-vi çabucak tutuşup yine çabucak söner. Yazmak için yeterli donanıma sahip olmayan birikimsiz ya-zarlar da parlamış olsalar bile elbet bir gün saman alevi gibi sönüp giderler.”

Parçada, birikimden yoksun yazarlar saman alevi-ne benzetilmiştir. Bunların kalıcı olamayacağı, bu benzetmeden yararlanılarak vurgulanmıştır.

Örnek:

Sanat; bir yansıtma, benzetme ya da taklit etme eğilimidir. Sanat eserlerinde gördüğümüz, doğadır, insandır, hayattır ve sanatçı eserinde bize bunları yansıtır; bir ayna tutar dünyaya sanki. Platon'un Devlet diyalogunda Sokrates, Glaucon'a ressamın yaptığı işi anlatmaya çalışırken "İstersen bir ayna al eline, dört bir yana tut. Bir anda yaptın güneşi, yıldızları, dünyayı, kendini, evinin bütün eşyasını, bitkileri, bütün canlı varlıkları." diyerek ressamın yaptığı işin dünyaya bir ayna tutmak olduğunu söyler ve şairin de ressamdan farklı olmadığını belirtir: "Tragedya şairinin de yaptığı bu değil mi? Benzetme değil mi onun yaptığı da?"

Bu parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Benzetmelere yer verilmiştir.
- B) Tanık göstermeye başvurulmuştur.
- C) Karşılaştırma söz konusudur.
- D) Karşıtlıklardan yararlanılmıştır.
- E) Tanımlama yapılmıştır.

Örnek:

Gerçek hayatla sanat arasında kronolojik bir fark var. Gerçek hayat önce gelir, sanat ise sonra. Dolayısıyla edebiyat da tabii ki gerçek hayattan daha çok esinlenir. Ancak hayatın hangi coğrafyasından etkilenildiği yazara kalmış bir durum. Ben, hayatın neresi aksıyorsa o bölgeyle ilgileniyorum. Çünkü yazıyla başka ne yapılır, bilmiyorum. Daha doğrusu, yazıyı öyle önemsiyorum ki hayatın aksamayan yönlerini anlatmak için kullanılmasını büyük bir israf olarak görüyorum.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Öznellik ağır basmaktadır.
- B) Karşılaştırmadan yararlanılmıştır.
- C) Gerekçeli yargıya yer verilmiştir.
- D) Saptama söz konusudur.
- E) Örneklemeye başvurulmuştur.

Örnek:

Sanat kaygısıyla ve edebî kurallara uyularak meydana getirilmiş ürünlere “edebî eser” denir. Edebî eserler ikiye ayrılır: Nazım, düzyazı. Nazım, belli kurallar içinde ölçülü uyaklı olarak ortaya konan dil ürünlerine verilen addır. Nazım biçiminde meydana getirilmiş eserlere de “manzum eser” ya da “manzume” denir. Her manzume şiir değildir. Şiir bir anlam, tema olduğu hâlde bir biçimsel adlandırma olan manzumeler her zaman şiir tadı vermez ve şiir sayılmaz.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisinde verilenler kullanılmıştır?

- A) Tanımlama – karşılaştırma
- B) Benzetme – tanımlama
- C) Karşılaştırma – benzetme
- D) Örneklendirme – tanımlama
- E) Karşılaştırma – örnekleme

Örnek:

Görölüyor ki yapıt, bizim o zamanki toplumsal yaşamımızın görücü usulüyle evlenme gibi kötü geleneklerinin vereceğı feci sonuçlara karşı uyarıcı bir nitelik taşır. Romantik dönemin gereğı ve yazarın ilk kalem denemesi olması yüzünden öyküleyişte gerçeklerden çok hayale kayan bir hava varsa da kullanılan dil, olayların düzeni, kişilerin canlandırılması bakımından yapıt hem kendi zamanındakilerden hem kendinden epeyce sonra yazılmış benzerlerinden epeyce üstündür.

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Benzetmelerden yararlanma
- B) Karşılaştırmaya başvurma
- C) Tanımlamalara yer verme
- D) Sayısal veriler kullanma
- E) Örnekler verme

Örnek:

Koronavirüs salgını bütün dünyayı sardı. Salgının başladığı Çin, öteki ülkelerden önce salgını hemen hemen önledi. Salgında en çok ölüm ABD’de görüldü. Bu ülkede şimdilik yüz binden çok insan öldü. Türkiye’de ölenlerin sayısı dört bini aştı. İran’da günlük yeni vaka sayısı on civarına inmişken hastalığın yeniden tırmanışa geçtiği haberleri geliyor. Bu virüs daha önce karşılaştığımız virüslerden farklı. İnsandan insana çok kolay bulaşıyor. Korona, DNA’sı olmayan bir virüs türü. RNA’sı ve akciğere tutunabileceği uzantıları var. Bizde günlük vakalar binin altına düşmüşken dün ve bugün yeniden binin üstüne çıktı.

Bu parçanın yazarı söylediklerini inandırıcı kılmak için aşağıdakilerden hangisine başvurmamıştır?

- A) Sayısal verilere
- B) Örneklemeye
- C) Karşılaştırmaya
- D) Tanımlamaya
- E) Tanık göstermeye

Örnek:

Bilinen tüm türlerin neredeyse yarısı, karadaki biyoçeşitliliğin yüzde 80'i dâhil olmak üzere ormanlarda yaşamaktadır. Bu çeşitlilik özellikle nadir papağanlardan nesli tükenmekte olan maymunlara kadar tropik yağmur ormanlarında hayatını sürdürür. Yani ormanlar gezegenin hayatla dolu ana sistemleri arasındadır; böcekler ve solucanlar besin maddelerini işleyerek toprağa çevirir, arılar ve kuşlar polen ve tohumları yayarak ormanların zenginliğinin ve sürdürülebilirliğinin devam etmesini sağlar.

Bu parçanın anlatımında özellikle aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

- A) Tanık gösterme
- B) Tanımlama
- C) Örnekleme
- D) Betimleme
- E) Tartışma